ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXI — Број 399
Субота, 22 август 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

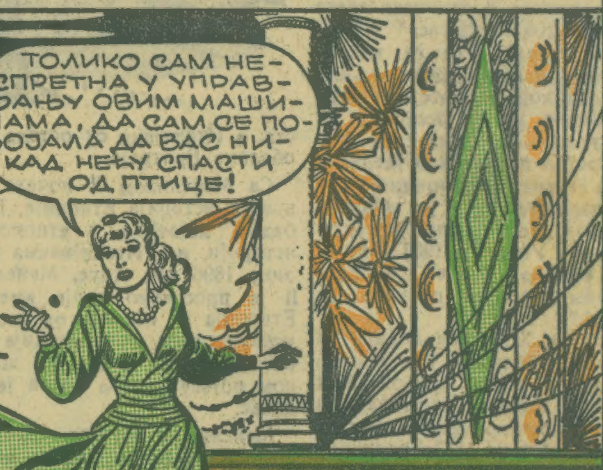

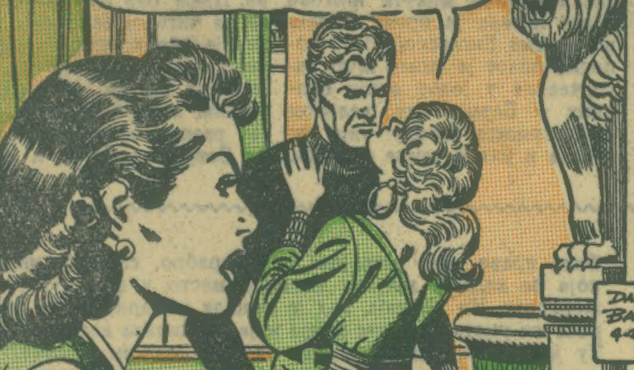

7/9/59

ЕТИОПИЈА ЗЕМЉА ПРЕОБРАЖАЈА

Етиопија лежи на великој вулканској пукотини која се протеже од језера у Кенији — Викторија и Рудолфовог — па преко нижих језера, често топлих и сланих, међу којима је највеће Маргарита, до Мртвог Мора. На целом овом подручју има много угашених вулкана, много извора топле воде и гејзира.

За приступ Етиопији била је најпогоднија обала Црвеног Мора преко кога су и дошле у њу велике групе људи са Арабљанског Полуострва, услед чега је настала мешавина семитских и хамитских племена која су приспела са Кавказа и из Мале Азије.

Прво етиопско царство прозвано је према граду Аксуму — Аксумитско царство.

Доцније, ово царство, проширено и на подручје данашње Еритреје почело је да опада, али његови цареви, под притиском Ислама, проширили су своју власт и на племена у унутрашњости Етиопије, према југу и истоку.

У XIII веку долази на престо династија, која своју лозу везује за цара Соломона и краљицу од Сабе. Из тих времена потиче и етиопска света књига „Керба Нагаст" („Слава краљева") где се налази легенда о етиопској краљици Македа која је посетила цара Соломона и, по повратку у своју земљу родила сина који је постао познат као Менелик I. Та легенда о краљици од Сабе, задржала се и до данас и постала део историје јер је унета и у Устав од 1931 године, где се цар назива „победоносним лавом из племена Јудиног."

У току XIX века додири са Западом били су све чешћи, нарочито после прокопавања Суецког Канала. Најутицајнија сила из тог времена — Енглеска, заузела је 1831 године Аден. На обалама Црвеног Мора, у Еритреји, појавиле су се италијански трговци а француски на обалама данашње Француске Сомалије. Развила се одмах трговина робљем и оружјем.

После отварања Суецког Канала и друге силе су затражиле своје место на тим обалама, али пошто су се Француска и Енглеска већ учврстиле на обалама Сомалије за Русе и Немце више није било места, а Италијани су остали на обалама Еритреје.

Са Меneликом II почела је новија историја Етиопије. Победом, највећом у етиопској историји, над Италијанима године 1896 код Адуе, Менелик II је прославио своје име а Етиопија је спасена од империјалистичке колонизације и остала једина земља на жарком појасу оваква каква је и данас.

Менелик II је под својим жезлом успео да уједини већи део данашње државе. Савладао је отпор расова што је умногоме средило унутрашњу ситуацију земље, а затим је отворио врата пред странцима који су у великом броју и с различитим намерама придолазили у престоницу Ентото, а касније у Адис Абебу која је почела да се гради 1894 године.

Пред своју смрт Менелик је оставио као наследника сина своје кћери Лиџ Јасуа уместо кога је, због његове младости, владала његова жена царица Таиту уз помоћ Менеликовог сарадника раса Маконена. За време Првог светског рата млади Лиџ Јасу сарађивао је с Турцима и Немцима и тако дошао у сукоб са црквом, племством и савезницима. Свргнут је зато с престола а њега је заузела Менеликова кћи Заудиту којој је најближи сарадник био Маконенов син рас Тафари, данашњи цар Хаиле Селасије I.

Рас Тафари је већ у својој 14 години био наименован за генерала и гувернера места Гата Мулета у провинцији Харар. Кад му је 1906 године умро отац он је постао и гувернер места Салале у провинцији Соа, а четири године касније и гувернер провинције Харар. После две године оженио се младом Менон, унуком једног од краљева са којом је имао три сина и три кћери, од којих су две умрле, док је трећа, Аида Деста, удата за садашњег вицекраља Еритреје.

Кад је после 14 година регентства ступио на престо, цар Хаиле Селасије постигао је значајне успехе. Етиопија је 1923 године примљена у Друштво народа а годину дана доцније цар доноси закон о ослобођењу робова. У земљи је почео да уводи реформе и 1931 донет је први устав.

После низа инцидената Италијани су 1935 извршили напад на Етиопију. Хаиле Селасије се борио лично на челу своје војске и 1936 године отишао у Женеву да брани ствар своје земље пред Друштвом народа.

Етиопија је окупирана а цар одлази прво у Палестину затим у Лондон и одбија све предлоге које му нуди Мусолини, између осталог и милион фунти и дворац на Родосу. После избијања Другог светског рата Хаиле Селасије одлази у Картум, у Судану, где припрема своје јединице за ослободилачку војску. Упућује мање диверзантске групе које се пробијају до италијанских гарнизона.

Маја месеца 1941 цар Хаиле Селасије улази у Етиопију и у говору, одржаном пред масом народа који га је дочекао, обећава да ће циљ његове владавине бити остварење слободе. Своје обећање, дато тада, он не само да је одржао већ је отишао и много даље.

Из године у годину он свом народу помаже да изађе из вековне заосталости. Подиже школе и болнице, а омладинци и омладинке се васпитавају у свим земљама света. И наша земља са своје стране даје допринос земљи коју њени народи деле на три географска појаса: највиши планински, хладан и делимично покривен снегом — „дега", средњи „војна дега" са умереном климом, и најзад низиски, жарки познат под именом „коло".

ЛИГА ЈАБУКЕ ЉУБАВИ

Пре пет година једна девојчица убрала је на Гернзију, малом острву из групе Нормандских Острва, цвет дивље јагорчевине. Из овог цвета, који је изникао на рушевинама немачког бункера подигнутог у Другом светском рату, развила се велика међународна организација: Лига јабуке љубави.

Лига јабуке љубави је необична организација. Ту нема чланских карата, не плаћа се никаква чланарина, не одржавају се годишње скупштине. То је организација за децу коју су створила деца. Одрасли им само помажу. А циљ лиге је да се деци у болницама шаље цвеће.

Девојчицу која је убрала прву јагорчевину зваћемо Џил. Тога дана она се играла са својом млађом другарицом Џејн. Џил је стезала у руци узбрани цвет и очарана гледала хиљаде и хиљаде цветова јагорчевине који су расли око рушевина бункера.

— Како је ово лепо, — дивила се.

— Милиони цветова, — додала је Џејн.

— Како би било да их пуно наберемо и пошаљемо деци која леже у болници.

— Дивно, али како да дођемо до те деце? — упитала је млађа, али практичнија Џејн.

— То не знам. Ипак, хајде да наберемо цвећа.

Са пуним наручјима јагорчевине девојчице су похитале кући и запитале Џилиног оца шта да учини да њихово цвеће стигне до болесне деце.

— Најбоље је да одете на аеродром, — посаветовао им је он. — Можда ће се тамо досетити на који начин да ваше цвеће обрадује децу у некој болници.

Не испуштајући цвеће из руку девојчице су отрчале на аеродром и своју жељу изнеле првом човеку кога су среле. То је шеф ресторана на аеродрому, Херберт Хил.

— Пођите са мном, — рекао им је и повео их према једном авиону чији су мотори већ брујали. Пилоту се свидела идеја двеју девојчица и већ после неколико минута њихово цвеће летело је преко Ламанша, према Енглеској. Исто поподне пилот је однео жуте јагорчевине у једну дечју болницу у Бермингему, великом индустриском граду чије су зграде и улице тамне од чађи.

Нису прошла ни три дана а на острво Гернзи стигла су прва писма пуна захвалности.

„Драге девојчице, — почињало је једно од њих — много, много вам хвала за цвеће. То вам је била дивна идеја, а и цвеће је дивно. Наша соба изгледа сада много пријатнија. Цвеће и његов мирис толико су лепи да нам је већ мало боље..."

Ресторатер Хил читао је писмо заједно са срећним девојчицама.

— Џил и Џејн, мале моје, почеле сте једну лепу ствар. Сад морате наставити, — рекао им је кад су сва писма била прочитана.

Ускоро су сва деца са острва усрдно брала жуте јагорчевине и носила их на аеродром. Њихово одушевљење захватило је и пилоте и цвеће са острва Гернзија кренуло је на пут, у разне земље широм света.

— Сад имате читаву организацију, — говорили су пилоти деци. — Треба јој још дати име.

У почетку деци није падало на памет ниједно прикладно име. Затим су се сетила да се на Гернзију највише гаји парадајз и да од тог поврћа живе и они и њихови родитељи и да су у давна времена њихови дедови називали парадајз „јабуком љубави". Тако је постала Лига јабуке љубави. Данас она има своје огранке на читавој земљиној кугли; чак је као корпоративни члан укључена у Уједињене нације. Лига јабуке љубави има милион и по чланова у двадесет разних земаља, укључујући Совјетски Савез и Индију.

МЕСТА НАДАХНУЋА

Песници, књижевници и уопште људи од духа, увек су волели природу и тражили мирне пределе да би несметано размишљали. Једно од таквих места била је околина опатије Пор-Роајал у којој су живела два велика Француза: математичар, физичар и филозоф Блез Паскал (1623—1662) и драмски писац Расин (1639—1699). Шуме и рибњаци потстакли су песника Расина на писање првих стихова. Крај своје бабе и тетке он је ту, поред привлачних предела, упознао лепоту и вредност старих грчких текстова. Паскал, пошто је једно време живео раскошно, у високим круговима, повукао се и дошао до многих открића: о атмосферском притиску, о равнотежи течности, о рачуну вероватноће и другом.

ЖАН ЖАК РУСО ЈЕ ВОЛЕО ПРИРОДУ

Француски мислилац Жан Жак Русо (1712—1778) је изгубио мајку одмах по рођењу. Кад је поодрастао, отац га је дао да учи занат код једног врло строгог мајстора.

Једно вече Русо се дуго задржао у шетњи по пољу и при повратку нашао градску капију затворену. Плашећи се газде, одлучи да од њега побегне. Нека богата жена, која је волела да чини доброчинства, постала му је штићеница. У лепој згради Шармет, у Шамберију, примила је будућег великог мислиоца који је ту провео можда најбезбрижније дане свог живота. Од јутра до мрака шетао се по околним шумама и пољанама, сакупљао ретко цвеће и слушао песме птица, и у тишини размишљао као да се припрема за дела која ће касније створити. Љубав за пределе око Шамберија, развила је у Русоу велику наклоност према природи којој је посветио изванредне описе на страницама својих књига.

ЖОРЖ САНД И ЊЕН НОАНТ

Мало је великих људи којима је домаће огњиште било толико прирасло за срце као књижевници Жорж Санд њена кућа у Ноанту, у срцу француске провинције Бери. Као несташна девојчица, она је ту провела своју младост крај образоване баке која је била ватрени присталица идеја Русоа и Волтера. Захваљујући њој, мала Орор Дипен, како јој је било право име, развијала се у храбро, слободоумно биће које ће касније заузети значајно место у француској књижевности. Ни доцније, кад је отишла у Париз да се потпуно посвети уметности, она никад није прекидала везу с Ноантом. Ту је редовно навраћала да ради на својим делима, ту је окупљала виђене људе на разговоре, ту је свирао и стварао велики композитор музичког романтизма Фредерик Шопен. Крај свог сина, окружена члановима његове породице, Жорж Санд је провела у Ноанту и своје последње дане. Умрла је у 72 години живота.

ДОДЕОВА ВЕТРЕЊАЧА

Алфонс Доде, док је био млад и непознат, одлазио је у унутрашњост Француске, близу Арла, да ужива у лепоти природе. Недалеко од места где је становао, на оближњим брежуљцима постојале су старе и трошне ветрењаче које су привлачиле младог човека. Он је ту гледао одлазак стада на пашу и касни повратак оваца у торове, из прикрајка посматрао скакутање зечића и слушао шкрипу ветрењача. Из тих доживљаја изишла је прва Додеова књига „Писма из моје ветрењаче". Данас више нема старих ветрењача из Додеова доба. Оронуле, неке су се саме срушиле, друге су порушили сељаци. Али, она за коју се мисли да је потстакла великог писца на стварање још је у животу. За време топлих летњих дана њу посећују многи домаћи и страни туристи тражећи идиличне пределе са страница Додеове књиге написане у томе крају.

СУПЕРНОВА

Године 1054 астрономи су приметили звезду чији је сјај био толико јак да се видела и преко дана. Међутим оно што су они тада угледали била је једна од најређих и

најстрашнијих природних појава — настала од ерупције звезде. Светлост је имала снагу као сто милиона сунаца, а последица је била развијање гаса који се ширио брзином од 112 милиона километара на дан.

★

32 УЈЕДА ОТРОВНИЦА

Американац Вилијем Хаст који се у медицинске сврхе бави сакупљањем отрова змија отровница доживео је 32 уједа и то најопаснијих „у-

бица". Хаст је постао имун против последица уједа јер је самом себи давао инјекције веома малих доза отрова кобре. Лекари кажу да је крв Вилијема Хаста веома добра као серум, и он је радо даје кад затреба.

★

НИЈАГАРИНИ ВОДОПАДИ СЕ »ЗАТВАРАЈУ«

Нијагарини водопади се делимично „затварају" касно у ноћ и зими када има мало посетилаца. То се постиже на тај начин што се вода из Нијагаре одводи од водопада у правцу хидроцентрала.

★

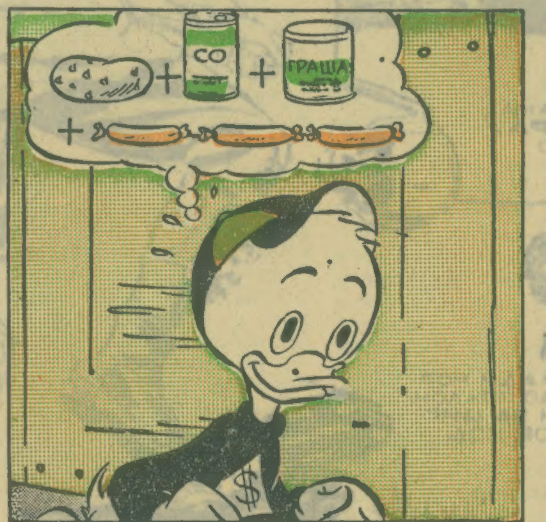
10 МИЛИЈАРДИ ЈАЈА ЈЕДНЕ ОСТРИГЕ

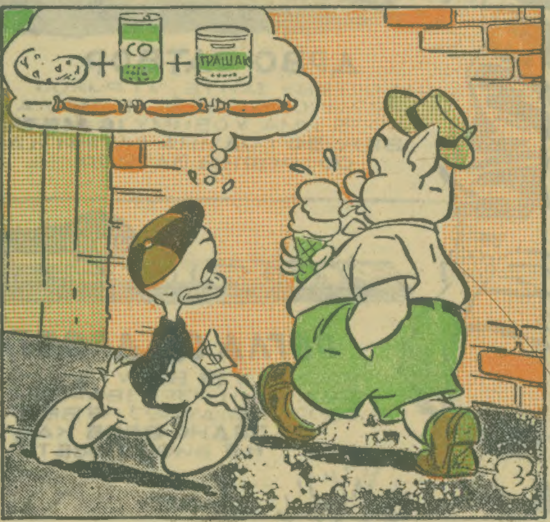
Постоји једна врста острига која се често налази дуж америчке пацифичке обале. Годишње једна таква острига излеже око десет милијарди јаја и када би се из свих њих развиле нове остриге и живеле свој просечан век, потомци би у току пет генерација претстављали масу која би бројала као осам светова.

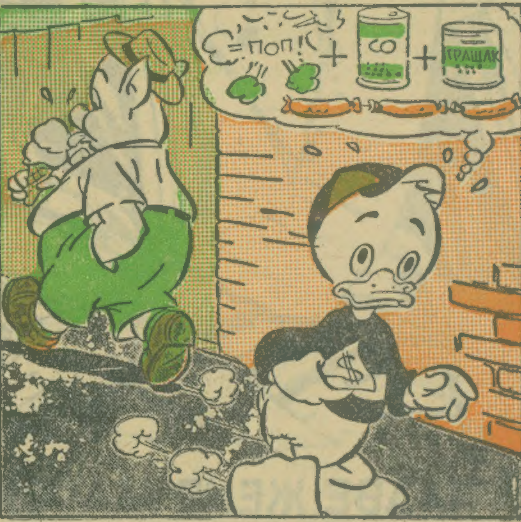

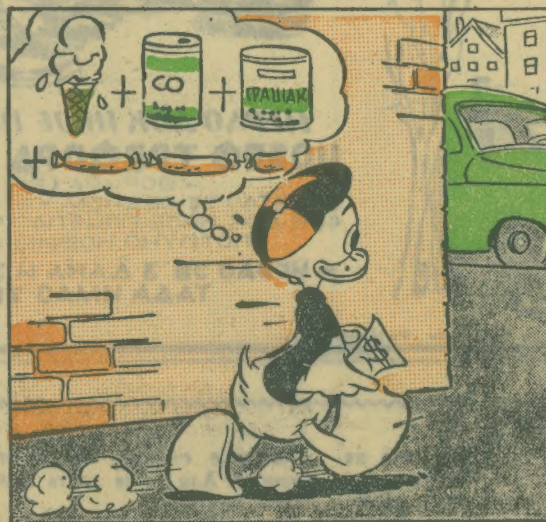

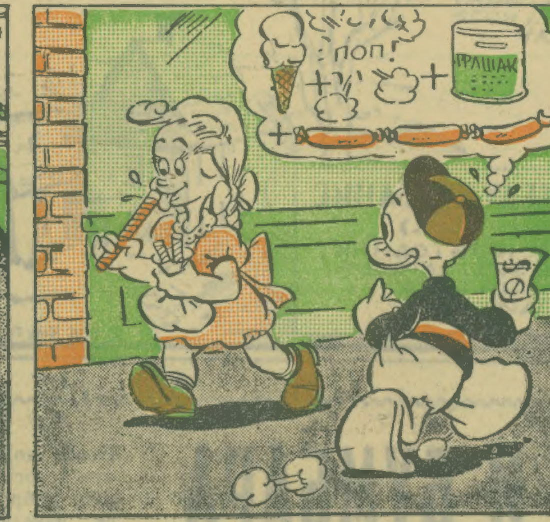

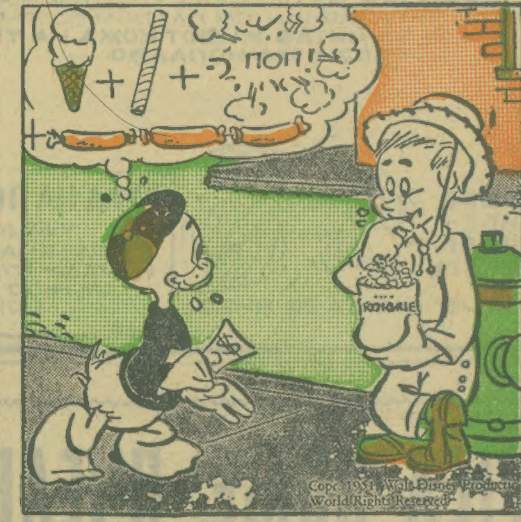

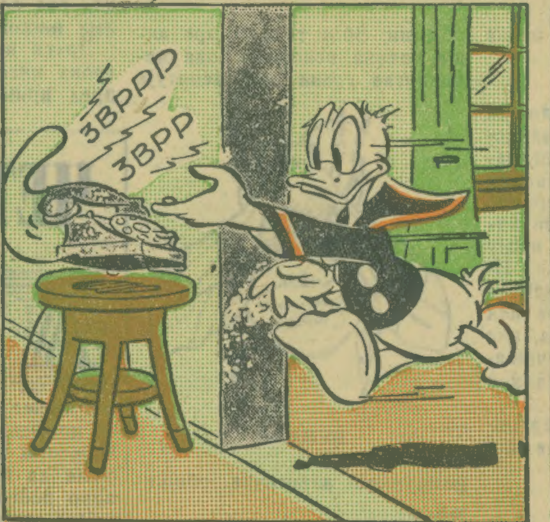

ОД КРОМПИРА — КАУЧУК

Стручњацима једне пекиншке фабрике синтетичких средстава — како пише кинеска штампа — пошло је за руком да добију каучук од кромпира. Да би се произвела једна тона каучука потребно је 30 тона кромпира.

МОДЕРНА АНТИКА

Неки амерички грађевинар из Пенсилваније саградио је неколико вила у старогрчком стилу. У свакој се налази купатило са каменим клупама, поред мермерних стубова и зидова украшених мозаиком. Само, неке ствари у овим вилама нису у складу са антиком: електрични уређаји, грамофон, телевизор и телефон. Пошто савремени Американац не може да замисли свој конфор без ових ствари грађевинар их је уклопио у „антику".

Нова верзија »Сна летње ноћи«

Студенти из Тексаса за своје лондонске колеге извели су нову верзију Шекспировог „Сна летње ноћи". Уместо у Атини радња се одиграва на америчком ранчу 1880 године. Због тога су извођачи античку одећу заменили каубојским оделом и пиштољима, док су жене биле обучене као Индијанке. Поред класичних Шекспирових стихова гледаоци су слушали и праве каубојске песме.

КАКО СЕ ДОБИЈА МЕРМЕР

Одвајкада су људи ценили мермер. Грубим оруђем су ломили неправилне комаде овог лепог и драгоценог камена и носили га некада и по стотине километара да би га уградили у зидове или степенике својих кућа.

Данас се користе много савременији методи за вађење мермера. Створене су нарочите машине које се покрећу по дну каменолома на глатким покретним шинама.

Док се једна таква машина лагано креће тамо-амо јаке пнеуматичне бушилице забадају се у мермер правећи дуге, праве и дубоке канале. Када се на тај начин блок опсече са свих страна радници буше рупе на 15 сантиметара једну од друге тамо где желе да блок одвоје од основе. Нарочитим длетима тада се буши даље све док се огроман блок потпуно не одвоји.

Велике дизалице износе блок напоље и мермер се онда упућује у радионице где се сече помоћу тестере са 125 ди-

јамантских зубаца — у дуге узане блокове глатких страна. Тестера достиже брзину од 600 окретаја у минуту и сече мермер као да је то обично парче дрвета.

Блокови се затим преносе у другу машину са дугим и оштрим челичним тестерама које секу мермер вертикално у велик број плоча. Ове тестере немају зубаца али се за све време преко њих прелива вода са песком помоћу кога, трењем, оне успевају да засеку мермер по два и по сантиметара на сат.

Плоча се после полаже на један округао сто од метала који се врло брзо окреће, и ту, уз помоћ воде и песка, који се налази између мермера и металне подлоге, добија жељену дебљину.

Електричне машине га затим глачају од чега добија сјај и лепоту којој се дивимо.

Ripley's — ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

ДРВО ЗАТВОР

НА ОСТРВУ ЗАНТЕ, У ГРЧКОЈ ВЕЛИКО ШУПЉЕ СТАБЛО ПЛАТАНА, КОЈЕ ИМА У ОБИМУ **16 МЕТАРА**, ВЕЋ **30** ГОДИНА СЛУЖИ КАО ОСТРВСКИ ЗАТВОР

ПЕГЛА ОД ДРВЕТА

КОЈУ ЈЕ У **19** ВЕКУ НЕКИ МЛАДИ НОРВЕЖАНИН ИЗРЕЗБАРИО КАО ПОКЛОН СВОЈОЈ БУДУЋОЈ НЕВЕСТИ **ЗА ЦИГЛО ЈЕДНО ВЕЧЕ КАД ЈЕ КОД ЊЕ БИО У ПОСЕТИ**

ПЛАВЕ ЖЕНЕ МАРОКА

ДЕВОЈКЕ ИЗ ПЛЕМЕНА АИТ ОУСА НОСЕ ОДЕЋУ ОБОЈЕНУ НАРОЧИТОМ ПЛАВОМ БОЈОМ ОД КОЈЕ ИМ СЕ ЗА **ЧИТАВ ЖИВОТ КОЖА НА ТЕЛУ ОБОЈИ ТАМНОПЛАВО**

ЛИШЋЕ БИБЕРОВОГ ДРВЕТА

„СКАЧЕ" КАО ДА ЈЕ ЖИВО

КУЋА НА ПОСЕДУ ФЕРБАНКС

У ДЕДХЕМУ (САД) САГРАЂЕНА ЈЕ **1636** ГОДИНЕ И ОТАД – ПУНЕ **323** ГОДИНЕ – У ЊОЈ ЖИВИ ИСТА ПОРОДИЦА

ИГРАО ДОК НИЈЕ ПОЦЕПАО ЦИПЕЛЕ

ЏОЗЕФ ТРЕФОРД ИЗ ХЕДИНГТОН КВОРИЈА (ЕНГЛЕСКА) ОКРЕТАО СЕ ЈЕДНОМ У СТАРОЈ ИГРИ МОРЕСКИ СВЕ ДОК НИЈЕ ПОЦЕПАО ЂОНОВЕ НА СВОЈИМ ПОТПУНО НОВИМ ЦИПЕЛАМА

– ИГРАО ЈЕ 3 ДАНА И 3 НОЋИ ИАКО ЈЕ ТАДА ИМАО 78 ГОДИНА

УЈЕД ЗОЉЕ, ПЧЕЛЕ И БУМБАРА

Једног дана неки планинар је наишао на зољино гнездо. Без икакве потребе гранчицом је превукао преко осињака. Само што је то учинио, излетеле су зоље и он је осетио три уједа и јак бол. Потрчао је према оближњем потоку и замочио руку у хладну воду. Пошто је осетио нелагодност, викнуо је свог друга али док је овај стигао планинар се већ онесвестио. Срце му је ударало јако, на кожи су се појавили црвени печати, нарочито на леђима и раменима, лице му је поцрвенело и једно око натекло. Срећом, ту се нашао и лекар који је болеснику дао инјекцију адреналина и једног препарата на бази кортизона. Није био прошао ни један минут и планинар се осетио много боље. Болови су уминули и печати избледели. После пола сата болесник се осећао добро и запитао је лекара шта се то с њим догодило.

ЗОЉА

— Ви сте — одговорио му је овај, — преосетљиви на отров инсеката. За вас ујед зоље или пчеле може да буде опаснији од уједа змије отровнице.

Алергија

Донедавно се сматрало да ујед инсеката не може за човека да буде опасан, још мање смртоносан, изузев ако би се отров убризгао непосредно у вену. Али, специјалисти који проучавају алергију имају сада супротно мишљење. Истина је да огромна већина људи подноси ујед пчеле или осе без тежих последица, али се не сме прећи преко чињенице да је он за појединце опасан.

Како је могућно да ујед малог инсекта — осе, пчеле или

ПЧЕЛА

бумбара, може да буде судбоносан за велико и снажно биће као што је човек? Наш организам може да доживи значајан потрес ако се у њега унесе извесна страна супстанција без обзира о којој количини је реч. Ову појаву називамо алергијом.

Кијање је најчешћа одбрана организма од страних тела која му не пријају и, као што знамо, у таквим приликама не долази до озбиљнијих последица. Главобоља је такође алергична појава. Међутим, има последица које су врло непријатне и могу да буду и смртоносне. Зашто једна здрава особа тешко оболи услед уједа пчеле или осе, медицина још није у стању да потпуно објасни. Због тога је пре више година основана нова медицинска грана која испитује

БУМБАР

искључиво алергична обољења.

Засада се о алергији према отрову инсеката зна толико, да се јавља још у детињству или у младости, а касније се сваким новим уједом само појачава. Од овога су више угрожени одрасли, а двапут више мушкарци него жене. Неки мисле да се то догађа зато што се мушкарци више баве спортом и што су више од жена запослени ван куће.

Преосетљивост на отров инсекта не траје целог живота. Тачно трајање није установљено, али неки лекари верују да износи више година.

Шта треба да се ради?

Против опасних уједа инсеката постоје два начина за сасвим успешну одбрану организма. Један су инјекције адреналина, затим антихистамински лекови и средства која су начињена на бази кортизона. Ако је убод настао од пчеле, њена маљава жаока може да остане у рани, и тада је треба извући помоћу игле чији је врх усијан на пламену. Ако је жаока ушла сувише дубоко, онда је боље да малу операцију изврши лекар.

Особе које су већ имале непријатности са убодом инсеката добро ће учинити да носе пакетић за хитну помоћ кад год одлазе у природу где има њихових непријатеља.

Други начин заштите од отрова инсеката је да се унапред прими читав низ инјекција које стварају пуну отпорност. Али то је доста скуп начин заштите.

Пчеле, бумбари, стршљени и осе живе на Земљи више милиона година. Да њих нема наша природа не би била толико богата. Они, као што знамо, преносе полен са цвета на цвет и уништавају штетне инсекте. Мирна коегзистенција између њих и људи сасвим је могућна, али под једним условом: да човек никад не заборави шта га чека ако се покаже немаран према њиховом уједу.

ЧЕТВОРОНОГИ ШЕРЛОК ХОЛМС

Аустриско-швајцарска граница. Из воза који је тек стигао из Аустрије излазе, између осталих путника, две жене: једна девојка и њена пратиља, жена у годинама. У једном тренутку девојка се сагла да би помиловала умиљато псето, једног кокер-спанијела, који јој се мувао око ногу. Тада се један од цариника обратио њеној пратиљи:

— Молим вас, отворите ташну, — рекао јој је учтиво, али одлучно. — Носите кафу, зар не?

Девојка је посматрала како се подигнути чупави репић малог пса који је очигледно пратио цариника, врти лево-десно. Поверовала је да он тиме изражава задовољство што га је помазила и почешала иза ушију. А како је и могла да зна да је „Сента", тако се зове овај четвороноги Шерлок Холмс на аустриско-швајцарској граници, давала тиме знак свом униформисаном господару. Пошто у ташни није нашао ни једно једино зрно кафе, цариник се прекорно обратио псу:

— Заиста претерујеш, Сента. Даме су само пиле кафу, а то се царине не тиче. Знате, окренуо се он затим збуњеним женама — Сента је наш „откривач кафе". Сента од Ајхенхова, како се наш најмлађи цариник зове пуним именом, има тако осетљив нос да јој не може промаћи ни зелена, непржена кафа у зрну. Сента ће, такође, са сигурношћу открити и чај у сваком коферу, сваком аутомобилу, чак и кад је најбрижљивије запакован. Али, у последње време она је постала претерано ревносна: неколико пута се већ догодило да је „проказала" невине људе који су непосредно пред прелазак преко границе попили у вагон-ресторану јаку црну кафу.

Девојка и њена тетка заиста су на аустриској територији пиле кафу. И кад се девојка сагла да помилује Сенту, ова је осетила мирис кафе који је избијао из девојчиних уста. И одмах је „зазвонила" на узбу-

ну — подигла је реп и стала њиме да маше.

Дресирање Сенте трајало је више од годину дана. Цариници су се притом послужили једним триком. Наиме, безброј пута у току једног дана морала је Сента да „апортира" један предмет натопљен мирисом кафе или чаја који је убрзо постао њена најомиљенија играчка. У почетку се он налазио на отвореном простору, тако да га је лако могла наћи. Касније, она је, по мирису, налазила кафу и кад би је цариници добро сакрили. Још и данас њен господар носи ту играчку у свом џепу. Чим Сента на његову заповест: „Тражи" открије каквог кријумчара кафе или чаја, он јој, уместо откривеног плена, сместа хитро дотури „играчку" којом тада сме да се игра до миле воље.

Девојка и њена тетка имале су прилике да виде Сенту на делу. Наиме, кад јој је цариник тихо рекао: „Тражи, Сента", она је наћулила уши, промувала се између путника и застала крај једног човека који је под руком носио дебелу актен-ташну. Њен репић полетео је увис, прав као каква антена. Овога пута Сента се није преварила: у ташни су се налазила два килограма пржене кафе.

Била сам »слепа«

На крају улице Марије Терезије у Инсбруку налази се кућа са златним кровом која својим истуреним балконима затвара видик. Изнад крова се уздиже зелена стражарска кула, а у подножју је Универзитет. Из њега трчећи и смејући се управо излазе студенти са белим качкетима оивиченим црвеним ширитом. Журе се ка осветљеним излозима, блиставим од разнобојних сијалица.

У гомили студената је и једна млада девојка која усхићено посматра излоге и као да не верује свему што види. Она се зове Хелга Домес, и тек што је изишла из „мрака". Пет недеља била је слепа — добовољно.

Хелга Домес има 22 године и доктор је психологије. Теза је гласила „Осећај раздаљине". Због ње је пристала да постане, наравно привремено, слепа, а уствари, хтела је да помогне онима који не виде. Професор јој је био Теодор Ерисман, Швајцарац, рођен у Москви, који је у 75 години напустио положај директора Института психологије у Инсбруку да би могао сав да се посвети свом научном раду на корист слепима.

Професор је радио у кабинету-лабораторији препуном разних чудноватих предмета. Ту су се могле видети и четири гомиле коцки распоређених у облику пирамида које су помагале слепима да схвате појам о простору. Друге коцке различитих димензија дозвољавале су им да лакше решавају друге проблеме. По његовом мишљењу, мада се неки научници са њим не слажу, код слепих је нарочито развијен осећај раздаљине, можда и више него код људи који виде.

Хелга је пристала да се на њој врше експерименти у Институту слепих. Водећи је тамо професор јој није рекао колико ће остати, јер је све зависило од тога како ће она то поднети. Прво је добила само једне мотоциклистичке наочари и преко њих јој је привезана трака од црног штофа.

Иако је у Институт дошла први пут, слепи су је примили добро. Са по неком речи или стиском руке изражавали су јој захвалност. Интересовали су се како се сналази а она је са своје стране њих испитивала и упоређивала своје реакције са њиховим. Уствари цео Институт је сарађивао на послу од заједничког интереса.

Сви су се чудили брзини којом је успевала да хода, једе, шије, спрема свој кревет и уређује собу, па чак и да распознаје какво је време.

На питање по чему зна да ли је напољу лепо или ружно време, одговарала је да је то врло просто. Утврдила је да кад је напољу лепо време шумови су веома јасни. А ако је напротив, ружно, с влагом у ваздуху, они су мукли и слабији.

Целе прве недеље носила је непрекидно траку, а затим су јој потпуно замрачивали собу да би могла да отвори очи и одмори их. Али била с траком или без ње, Хелга је констатовала да се њен слух развио на рачун чула вида. Напредак је био сталан: могла је не гледајући у часовник који је имао испупчене цифре, да одреди колико је сати према шумовима. Само једне ноћи се преварила мислећи да је јутро, а тек је било три часа.

Открила је да противно свим претпоставкама време слепима много брже пролази. Лишени једног чула они су из других извлачили максимум. Осетљиви су, више размишљају, живље реагују на галаму, на све шумове.

„Али, — питала се Хелга — шта се догађа ако је слеп човек још и глув". Да би испробала и то замолила је да је одведу у једну ћелију без звука.

— За време прве пола часа — причала је она — осећала сам дубоку потиштеност. Обузео ме је страх да ћу бити жива сахрањена. Изгубила сам сваку моћ оријентације. Ова проба ме је уверила да глуво-слепи немају осећај раздаљине, који, међутим, постоји код свих људских бића, али који је нарочито развијен код слепих. Они као да имају радар — тврдила је Хелга.

Кад се навикла на мрак одвели су је у једну шуму. Без ичије помоћи она се тамо кретала готово непогрешиво. Онда су је повели на падину једне планине. И ту је тачно могла да одреди где је врх а где долина. Али кад су отворили радио апарат, изгубила је сваку оријентацију.

А оног дана кад су јој после четири недеље скинули наочари и кад су испитивања била завршена, открила је са изненађењем да јој је ослабила моћ запажања. Није препознавала ни једну од својих сусетки иако их је дотле само по гласу разликовала. Била је неспособна чак да нађе своју собу у коју је раније ишла без застајкивања.

Вид јој је враћан постепено. Три дана је носила прво наочари са веома тамним стаклима, које су замењене светлијим, а затим је добила провидне. У првом моменту кад је „прогледала" није била задовољна.

— Чудно сам се осећала — прича она. Слепој, планине су ми се чиниле вишим, а боје сам замишљала живљим.

Али ово незадовољство није дуго трајало. Психолошку депресију заменила је чиста детињска радост кад је поново открила цвеће и осветљене излоге обасјане обилном светлошћу.

У БАШТИ — МУЗЕЈ

У једној башти на Сицилији, близу малог града Сабела, туристи могу да разгледају и да се диве једној интересантној збирци. Сопственик је Филипо Бентивења, који је некад живео у Америци, тамо стекао иметак а онда се вратио у своју земљу. Пошто је имао смисла и воље за клесање он је почео да у камену оформљава само главе људи док друге делове оставља необрађене. Тако је створио прави музеј у коме се могу видети ликови прослављених људи као и непознатих личности, његових родитеља и пријатеља као и интересантни ликови неколицине Индијанаца које је некад упознао. Овде је Сократ сусед Буфалу Билу, а Гарибалди се налази лицем окренут Њутну, као да са њим разговара.

Усред овог музеја Бентивења са радошћу очекује посетиоце али у последње време будно мотри на њих јер му се чини да га копирају.

Недавно је његову башту посетио и Пикасо и због тога је нарочито горд.

ДА ЛИ ЈЕ НЕКИ ЧУВЕНИ НАУЧНИК ИЛИ ПРОСТИ СЕЉАК ПОСЛУЖИО КАО МОДЕЛ ЗА ОВО ОЗБИЉНО ЛИЦЕ? У СВАКОМ СЛУЧАЈУ ТВОРАЦ ОВОГ ДЕЛА ЈЕ ПРИМИТИВНИ УМЕТНИК.

МАЛИ УЧИТЕЉ

Годину дана Ђорђио Роси није шутирао лопту нити учествовао у каквој другој игри с друговима. Сматрали су сви да стално учи и жигосали га као „бубалицу". Међутим, он је свакодневно одлазио своме вршњаку Габријелу Мартели, који је годину дана раније оболео од дечје парализе — и био му учитељ. Кад се приближило време испитима, Роси је отишао директору и скромно рекао:

— Габријел је научио све што сам и ја. Ако би комисија отишла да га испита — он би положио.

Комисија се одазвала молби дечака и у скромној кући малог ученика у предграђу Сан Рема обавила испитивање. И „учитељ" и ђак су добили похвалнице.

ТУЖАН ПРАЗНИК ЈЕДНОГ ГРАДА

Оче, нећу да лажем! Не могу да лажем!

Тело осмогодишњег дечака увијало се под ударцима корбача, али он је упорно понављао да неће да лаже, да не може да лаже. Везан за доручја и тако обешен о греду испод кућне стреје, дечак је све више малаксавао. Два часа немилосрдног мучења нису успела да сломе дух малог Емануела Денена. Најзад је једва чујно изустио:

— Оче, хладно ми је, страховито хладно.

Затим се онесвестио и издахнуо.

Несрећа је пратила Емануела готово од дана кад се родио, године 1843. Његови родитељи напустили су Енглеску кад му је било две године и настанили се у Милвокију, тада још граду америчких пионира. Мати му је умрла кад му је било четири године, а неколико месеци касније и отац. Од одласка у сиротиште спасао га је стриц који је, несрећом, и сам умро после непуну годину дана. Тада су га усвојили неки Семјуел Нортон и његова жена из околине Монтела, у америчкој савезној држави Висконсину.

Кад је Емануел напунио осам година, Нортон и његова жена починили су неки преступ и дечак је требало да се као сведок појави на суду. Нортонови су му наредили да на сведочењу лаже. Дечак је одбио и због тога га је поочим тукао све док није издахнуо.

За тај злочин Нортонови су добили заслужену казну, док је „Дечак-Који-Није-Хтео-Да-Лаже" постао херој читаве околине. Грађани Монтела сакупили су између себе 1099 долара за подизање споменика малом заточнику истине. Одбор основан у том циљу узео је чак и секретара који је кренуо по источним областима Америке да скупља нове прилоге. Али, он није успео да суми дода ниједан једини цент, а кад се вратио с пута поднео је рачун за путне трошкове који је, да иронија буде потпуна, износио тачно 1.099 долара.

Више од једног века гроб Емануела Денена остао је без икаквог надгробног знака. Али, град Монтело није заборавио дечака и 2 маја 1954 на његовом гробу откривен је висок, црвени гранитни споменик.

ЏЕЗ у зоолошком врту

Управа зоолошког врта у америчком граду Бронксу одлучила је да публику привуче — џезом. Животиње нису биле одушевљене овом новином, али шта су друго могле, онако затворене у кавезима, него да је подносе?

Зато је 37 дивљих мишева, који „илегално" живе на територији зоолошког врта, недвосмислено изразило своје незадовољство: већ првог дана они су ујели 107 посетилаца.

Како је цвеће ОСВОЈИЛО СВЕТ

Откуда толико много врста цвећа, до данас још нико није објаснио. Али зато знамо нешто мало о томе како је цветна војска освајала нашу планету. Оног тренутка кад се појавило прво цвеће, праисторија Земље није више била тужна и једнолична. Пре тога променило се осветљење као да је позоришни електричар укључио јаче рефлекторе. Иако стара, чак веома стара, Земља је била покривена само беличастим песком, црнкастим базалтом и жутом прашином коју су понегде наносили снажни и стални ветрови. А тада је лагано, као локва зејтина, нешто зелено почело да осваја пустињу и да се пење уз стене.

Одакле је дошло то зеленило? Из мора? Ни из њега, ни из океана које су пустошиле сталне буре, већ из слaних бара и котлина које су се задржале на тлу богатом хемиским састојцима а биле изложене бомбардовању сунчаних зракова.

У праскозорју живота, прво биље није смело да се много удаљи од обала крај којих је настало. Да би могле да се размножавају, прва маховина и прва папрат морале су да живе уз воду. Оне се нису плодиле помоћу семена већ путем микроскопски ситних клица које су тражиле водену површину.

Под утицајем сталних киша, из клица је постепено настајао примитиван цветни прах који је ветар разносио на све стране. Било је то у доба гмизаваца, у доба џинова са успореним животним функцијама, као што су диносауруси, огромни гуштери, робови спољне температуре, који су удисали ваздух са мало кисеоника а засићен угљендиоксидом. Око њихових ногу гмизала су сићушна бића која као да су била ларве данашњих роваца — то су били преци сисара. Међутим, летећи гуштери, птеродактили са кљуном као у роде, али са зубима, летели су брже и даље од најбржих наших птица.

На слабо покривеном тлу, на коме су се уздизале првобитне шуме, није било траве, тих првих претеча шумског цвећа. Стабла су расла споро и величина им је одговарала вековима које су она наџивљавала. Црвене секвоје у Калифорнији, кроз које се данас пробијају тунели за аутомобиле, последњи су сведоци џиновских шума, као уосталом и гинхо, необично дрво са крљуштима које Јапанци смањују на патуљасту висину да би њима улепшавали своје минијатурне вртове.

Први цвет кад се расцветао на падини неког брега изложио се великој опасности. Пошто још на њега нису слетали инсекти и птице он је морао, да би себи обезбедио потомство, цветни прах да повери ћудљивом ветру, што и данас чине извесне биљке планинских предела где има мало инсеката. Прве биљке са цвећем, такозване ангиосперме, појавиле су се много касније. За њих је Дарвин рекао да претстављају „велику тајну", јер ни један тренутак у развитку природе није дозволио да се објасни њихова појава.

За разлику од спора папрати и маховина, семенка биљака са цвећем расла је усред цвета. Она је уствари права мала биљка, добро снабдевена и богата хранљивим супстанцама. Захваљујући сасвим малим крилцима, семенку је могао ветар да носи веома далеко; а својим кукицама она се закачињала за труп инсеката, док је својим сочним плодом привлачила разне птице. Али, ако је нека прогута, семенка може да прође цео пут кроз птичја црева а да не буде сварена и пошто јој оплодна моћ није уништена, она може однета много километара даље, да оплоди земљиште. Чудно мало семе, скачући и прескачући преко брда и долина, носило је собом и огромне могућности прилагођавања новим условима.

Убрзо затим владавина џиновског биља била је осуђена на пропаст. У атмосфери је било све мање угљендиоксида. У ваздуху са све више кисеоника џиновски гмизавци су се постепено гушили. Густе, једнобојне шуме са огромним дрвећем све више су уступале место пред најездом цвећа сјајних боја. У току једне једине геолошке секунде, што иначе претставља неколико хиљада година, цветне биљке освојиле су нашу планету.

Такозване обичне пољске траве, којих данас има на 6.000 врста, покриле су огромно неплодно тло. У сенци новог дрвећа израсли су многи жбунови и многобројно цвеће. Неке орхидеје су чак подражавале женке паукова како би дозвале мужјаке да њиховим маљама на ногама повере клице за обезбеђење потомства. Мед је потекао на све стране, пчела је било све више па су чак и потомци џиновских гуштера осетили благостање од присуства цвећа. Уместо да, као њихови преци имају чељусти којима раздиру и секу храну, оне су преиначене за сисање

Са победом цвећа окренут је један значајан лист у поглављу о праисторији. Пошто су се скромно развијали око великих гуштерова, сисари су напустили сеновите шуме и прешли у подручје трава и житарица.

Прошло је још неколико стотина милиона година пре него што се на ивици шуме помолила нека необична животиња. Живећи између стабала чудновато се клатила при трчању које је изводила на две задње ноге. Могла је да разбије љуску ораха својим зубима који ипак нису били толико јаки као у џиновског вука или тигра. Био је то човеколики мајмун.

Када су прошле страхоте леденог доба, човек је изишао из својих пећинских заклона и наставио живот са неким животињским врстама које су доживеле велики преображај док су друге заувек нестале. Али цвеће, оно најједноставније, остало је као и пре. Човекова рука, прва алатка која се ставила у службу мозга, припитомила је биље из кога ће постати пшеница. Тако је цветна биљка — а пшеница ту спада, јер и она има мали, мада готово невидљиви цвет — дала свој допринос развитку целокупне природе. Јер, без врнасте хране и воћа, чије је богатство неизмерно, човек, какав је данас, не би могао да постигне тако велике подвиге у савлађивању природе. А прва руковет цвећа коју је ослобођени човек из пећине узабрао могла би да се схвати не само као радост због победе, већ и поштовање према свим прецима цветова који су учинили да до ове победе дође.

ШУМСКИ ПОЖАРИ ПОД КОНТРОЛОМ

Док производња каменог угља у Енглеској постаје национални проблем број један који мучи целу земљу, дотле је индустрија ћумура постигла чак напредак. Уместо да производња дрвеног угља, као и многи стари занати, пропадне, модерно атомско доба користи све више у разне сврхе овај скромни црни продукт.

Мада се данас углавном ћумур производи фабричким путем, ипак се и прастаром методом сагоревања дрвета на шумским пропланцима добива он у великим количинама. Ниске старинске ћумуране, које се затрпавају бусењем и посипају пепелом, уступиле су место гвозденим пећима, али поступак око производње остао је исти.

Потребе модерне индустрије за њим су огромне. У Енглеској, као и у другим високоиндустриским земљама, дрвени угаљ се употребљава за производњу тканина и лекова, при изради пластичних материја, служи као филтер у постројењима за расхлађивање, све више се употребљава у индустрији боја, за израду оптичких сочива, а нарочито при топљењу и швајсовању у индустрији челика. Поред овога, користи и у фото-служби, баштованлуку, за гајење живине, у болницама и кланикама, па и за кување тамо где се неке врсте меса специјално пеку на жару.

Изгарање у старинским ћумуранама врши се много спорије. У средини се мора оставити одводни оџак за гасове, а при дну мали отвори да би ваздух могао да циркулише; површина се покрива бусењем траве или пепелом, да би сагоревање било што спорије.

У оџак се спусти петролеумом натопљено шибље или маховина и тако се ћумурана запали. Сагоревање се према томе полако шири од средине на све стране. Уколико ватра сувише нагло гори, мора се ставити још маховине или тресета на она места из којих букти и прска. Тако ватра тиња по неколико дана и дрво се постепено претвара у дрвени угаљ.

У ретортама, уствари огромном гвозденом цилиндру, дрво изгара брже, а и лакше се контролише и регулише сагоревање. За време прошлог рата први пут су се појавиле ове реторте, и стари ћумурџије су их називали конзервама. Свака ова пећ има у средини 4 димњака и 8 ваздушних канала, који се састају у средини. Кад се реторта напуни дрветом, запали се одозго исто као и ћумурана, и поклопи. Чим се ватра добро разгори, отвори се према потреби запуше гвозденим плочама. На овај начин изгарање је под пуном контролом.

Ћумурџије увек знају шта се у унутрашњости ћумуране догађа према боји и количини дима који се диже. Гори ли дрво добро — дим је густ и бео и стално куља напоље. Ако је дим плавкаст и у малим праменовима значи да дрво сувише брзо гори, те се мора одмах регулисати довод ваздуха, иначе је све пропало јер од свега остаје само гомила пепела. Већина реторти и све ћумуране морају бити под сталном контролом. Зато ћумурџије обично станују у привременим колибама близу места рада.

После сагоревања реторта или ћумурана морају се потпуно охладити, а то траје и по неколико дана. Затим се скида поклопац или заштитни слој, испод кога се налази дрвени угаљ који обично задржава свој првобитни облик.

Дрвени угаљ се касније у фабрикама прерађује према потреби. За извесне сврхе се сити у фину прашину, за друге се праве комади величине обичног кокса. Пошто је угљена прашина веома скупа, машинерије које је сеју смештају се под затворени свод, а специјални усисивачи враћају прах натраг.

Овако добијен дрвени угаљ је потпуно чист и постаје, поред осталог, још и врло потребно средство за упијање шкодљивих састојака из ваздуха, воде, па чак и људског крвотока.

Данас тако мало познате а ипак тако потребне, ћумурџије постају пратња шумских комисија и дрварских стручњака. Они мало знају о свим могућностима њиховог црног продукта, а и не маре за то, иако је њихова стара вештина срећно повезана са потребама новог доба.

НИТИ ЈЕ ВИШЕ ЈЕО, НИТИ ЈЕ ВИШЕ РАДИО

(кинеска народна прича)

Некад давно живео је са женом у једном планинском селу старац по презимену Ван. Ни су имали деце. Муж и жена становаху у једној планинској пећини где су зими продирали ветар и снег и они су дрхтали од хладноће. Једног дана старица рече:

— Требало би да саградимо топлији дом.

— Добро, — одговори јој старац, и да би прибавио новац за подизање куће реши да обори више дрва у планини и мање троши кад се нађе на пијаци.

Међутим, кад дође у планину он се разлењи. Читава планина је била обрасла шумом, а он нареза само танке прутиће. Дебеле гране није секао говорећи:

— Зашто на то трошити снагу! — Могу још да сломим секиру, па да дајем новац и за оправку.

Секао је прутиће само на подножју планине.

— Зашто расипати снагу и пети се уз планину. Могао бих још да паднем и ударим се, а то би за мене овако старог значило смрт.

Покупивши грančице, старац виде да их нема ни за један нарамак.

— Добро, — рече он тужно, — насекао сам мало дрва. Значи, на пијаци не смем да поједем ни једну једину лепињу.

Али, кад је донео дрва на пазар, старац је већ друкчије почео да мисли. Држећи у руци новац од продатих дрва, он се са чежњом загледа у румене, мирисне лепињице које је продавац пржио у великом тигању и не издржа, него узе и поједе две. Али, од њих се није наситио и зато поједе још две. Пошто му се беху осладиле он купи још. Међутим, како му ни то није било доста, одлучи се:

— Ах! Шта ту има! Јешћу док не будем сит! Наједићу се, а сутра ћу да насечем више дрва, неколико нарамака, па ћу покрити штету.

Пролазила је година за годином, а стари Ван је и даље живео у оној пећини у планини где су зими продирали ветар и снег и, заједно са својом старицом, дрхтао од студени.

Све до дана данашњег у Кини се често чује изрека: „Исти си као дрвосеча Ван: нити мање једеш, нити више радиш".

СИМА ЗИМА ЖЕЛИ ДА ЛЕТИ

ТО ЈЕ БИЛО...

Многе од тих кућа у Београду где се за време немачке окупације штампао илегални партиски материјал, ни до данас нису са сигурношћу одређене, јер се за неке не зна ни у којим су се улицама налазиле.

Скривала их је најдубља илегалност, и њени сарадници, ако би пали у руке непријатељу, ни под најтежим мукама нису одавали свој рад. Ниједан од сарадника никад није открио где се ма и једна налази. Ако је непријатељ успео и да продре у неку од њих, он је ту затицао само мртве људе, разорене машине и општу пустош. Међутим, партиска штампарија је у окупираном Београду и даље радила.

Ако би се негде и прекинуо један њен беочуг, ланац се готово сам од себе састављао, јер полиција ни од ког није могла да дозна даље везе. Чак ни сами учесници нису знали да поред њихове „штампарије“ постоји и још нека. А кад би то и дознали, они ни сами међу собом нису о њој говорили. Техничари тих илегалних штампарија у Београду били су јунаци своје врсте: обављали су један од најодговорнијих партиских задатака ћутке, а тако су и гинули пред непријатељем.

Зна се да је први штампани илегални лист у Народноослободилачкој борби објављен у Београду, почетком августа 1941 године. Носио је назив „Билтен“, имао је четири стране, а уредио га је лично маршал Тито за време свог боравка у Београду. Лист је штампан у штампарији Централног комитета Комунистичке партије Југославије, коју је организовао Светозар Вукмановић-Темпо. У њој је израђено још седам бројева „Билтена“ као и други теоретски и пропагандни материјал. Поред ове, радиле су и друге илегалне штампарије у окупираном Београду. О једној од њих говори и овај наш чланак.

У Цветковој улици, која је прилично удаљена од градског центра, и данас једна кућа носи број 15. У зиму 1941/42 године, а то је била цича зима, у једном прозору те куће стајала је увек саксија са цвећем, као и у другим прозорима уосталом, само их је тамо било више. Домаћица, постарија жена, нарочито је пазила на ту усамљену саксију, по неколико пута на дан она јој је тражила што боље место: померала је час у средину прозора, потом мало удесно или улево, па онда сасвим у десни или леви угао. Ретки пролазници, нису обраћали никакву пажњу на прозоре околних кућа, а још мање да ли и како у њима стоје саксије са цвећем. Али било је и таквих за које је баш то било нарочито важно, и које је интересовао само један прозор на кући са бројем 15.

У подруму те куће, где је стајала набацана свакојака старудија, поред дрва и угља, налазио је и један одлично сакривен узидани „бункер“, приметан само за оне који знају чему служи: ту је радила штампарија Покрајинског комитета Србије, са три гештетнера и скромним количинама материјала нужно потребног за умножавање партиских публикација.

Саксија на прозору није се померала само због хирова домаћице. Свако покретање је означавало одређену радњу која се вршила доле. А на улици, „случајни пролазници“ врло су добро знали што им она каже, и били спремни да одмах одговоре на сваку њену поруку.

У том „бункеру“ штампан је на гештетнеру први број „Гласа“ листа Народног фронта Србије, ту је штампан и низ летака, намењених свим родољубима.

Сваки од техничара имао је свој одређени задатак па и она другарица која је само окретала ручицу гештетнера била је одговорна исто колико и остали за сав посао штампарије. Свима је Партија поверила одређене задатке, а непријатељ свима исту казну ако их се дочепа. Међутим, задатак се није окончавао само тиме што је ту отштампан рукопис. Морали су сви да се брину и о томе како да се растуре примерци не само по Београду него и широм наше земље.

Одговорни рад стварао је и врло промућурне и умешне партиске раднике који су се сналазили у свим ситуацијама. Научили су се да буду невероватно довитљиви баш у растурању партиског материјала који је из једне сасвим скромне „штампарије“ слан на терен на све могуће начине. А саксија са цвећем у прозору била је посредник између штампара и растурача.

У кући је поред домаћице живео и њен отац, старац од 80 година. Био је наглув, врзмао се по кући, али га је интересовало да види и шта „деца раде“, иако није ни издалека слутио шта је то. Једног дана се деда упутио и у подрум и како је баш тада једна другарица чистила, бункер је био отворен. Деда се зауставио на последњем подрумском степенику и зинуо од чуда. Ухватио се за главу, јер је угледао оно што је сасвим пореметило његов старачки мир и довело га до сазнања „да деца раде оно због чега сви могу да изгубе главу“, и заљуљао се да падне.

Другарица је прискочила и прихватила га. Њој је било неугодније него старцу, који је тог тренутка свакако још више дрхтао због живота своје и туђе деце која су се „упетљала у тако страшан посао“, него због себе. Али, она се брзо снашла и рекла старцу: „Ви ни о чему не знате ништа. Ви ништа, деда, нисте видели, ништа нисте чули, ви сте глуви!“ И старац је прихватио само ово последње: „глув! глув!“ После, пред свакским ко би се појавио у кући и кад је требало и кад није, он је понављао:

— Децо, ја сам стар и глув, ја ништа не чујем и ништа не знам!

Једне ноћи, на крају зиме 1942 године, у кући број 15, у Цветковој улици, настала је узбуна. Појавили су се агенти Специјалне полиције, жандарми и гестаповци. Тражили су „сумњива лица“. Агенти су претресли читаву кућу, а када су пошли у подрум, један од њих је запретио:

— Ако неког у подруму нађемо живог или мртвог, бићете и ви готови!

Међутим, у подруму нису ништа нашли, осим мноштва кутија од конзерви, које су бесно ударали ногама, и не знајући да ће већ сутра баш оне послужити за растурање партиског материјала.

Из куће су ипак одвели једну другарицу, која се никад више није вратила у подрумски „бункер“.

ЖИВОТ У СЕНЦИ филмских двојника

Ако вас пут нанесе у неки од већих европских атељеа за снимање филмова, може вам се десити да присуствујете следећој сцени: млад пар, обучен за снимање и нашминкан стоји на сцени док рефлектори бацају на њих млазеве светлости. Некипут подешавање обасјавања ликова траје и по цео сат. А кад после неколико месеци одете у биоскоп да гледате тај исти филм, видите на место оних који су стајали на сцени сасвим друге људе. Где се део пар који сте видели? То уствари нису били глумци, већ „дублери“, или како их негде називају роботи.

У земљама са дугом филмском традицијом, где снимају чувене „звезде“, дублера има готово колико и великих глумаца. У већини случајева они их одмењују при дугом и заморном одређивању правца осветљавања и јачине појединих рефлектора, а некипут и при самом снимању, али с леђа или на великом отстојању од камере. Улога дублера је мања но улога статиста, јер ови ипак играју неку личност, док су они први само „роботи“ главних извођача. Али, иако заувек остају у сенци неопходни су као и толики други који се никад не виде на платну. Без њих није могућно снимати ниједан филм.

ГЛУМАЦ ДАРИ КОУЛ И ЊЕГОВ ДВОЈНИК, БИВШИ ВИОЛИНИСТА, ЖЕРАР ЛЕМОНОН

Зашто су дублери неопходни?

Пре свега, филм је индустрија чије точкове покреће много људи врло различите струке. Ако се један важнији точак поквари, цела производња стане и дневни губици износе огромне своте новца. Најважнији и једини незамењиви „точкови“ филмске индустрије су главни глумци. Њих произвођач мора да штеди, јер су изложени напорном раду на снимању које обично траје по десет и више часова дневно. Они стварају ликове под убитачном топлотом рефлектора или на јаком сунцу. Сцене се понављају по пет-шест и више пута, тако да им се снага и живци брзо троше. Кад их не би штедели између две сцене, док се одређује ново осветљење, здравље филмског глумца брзо би попустило, а многи филмови остали би заувек недовршени. Пошто физичка снага не иде упоредо с талентом, дублери замењују глумце бар за 50 процената у току радног времена на месту снимања и тако омогућују да главни актери без нарочитих тешкоћа изнесу улогу до краја филма.

Дублер не мора да личи на свог јунака. Треба само да је исте висине и грађе, да има исту боју лица и косе и да је, наравно, обучен у слично одело. Има их који чак нимало не личе на глумца или глумицу које замењују, јер се то и не захтева од њих.

У сенци туђе славе

Више из пажње но што они заиста значе, њих називају допунским глумцима. Нажалост, дублер је мање значајан од расветљивача сцене, који је квалификовани радник. Судбина им је слична манекенима који преко дана носе скупоцено крзно и хаљине чувених робних кућа, а увече одлазе у свој скромни стан у изношеном оделу. Дублер на снимању „претставља“ светску величину, јер замењује једног Жан Габена или Оливијеа, а суботом поподне односи породици скромну зараду са којом се углавном тавори.

Са двапут већим нестрпљењем он чека сваки нов ангажман свог двојника, али понекад разочаран сазнаје да ће се већи део филма снимати у некој другој земљи, а на таква путовања њега никад не воде. У иностранству му се увек нађе јевтина замена. Зато сваки од њих има још понеко занимање за које је тешко рећи да ли је главно или споредно.

Дублери су обично бивши уметници или мушкарци и жене који желе да постану прави глумци. Француз Жерар Лемонон био је виолинист, али сматра да му је место пред филмском камером и зато је постао дублер. Уосталом, зар велики глумац Гари Купер није започео каријеру као дублер? Лемонон је досад „играо“ два млада глумца Дари Коула и Ален Делона, а једном, обучен као калуђерица, заменио је Елену Мансон — на скутеру!

Толико пута смо гледали како главна глумица пада с коња, како глумац скаче из воза и томе слично. Уствари, овакве опасне радње увек врше нарочити дублери који су преобучени и маскирани као и главна личност. Њихова професија се састоји у излагању разним недаћама.

Глумица Жан Моро требало је у једном филму да спали своју кореспонденцију и на крају да ватра захвати њену косу и одећу. Пошто је одбила да одигра ову сцену, узета је дублерка Лидија Лестер. Да би је што боље заштитили стручњаци су начинили специјалан костим уз тело који је био начињен од незапаљивог материјала. Лидија Лестер је обукла овај костим и практично се потпуно заштитила од ватре, сем лица које је остало слободно. Па ипак, и поред свих мера предострожности, кад је ватра захватила костим, она није остала непоштеђена. Задобила је опекотине које су је неко време спречиле да замењује „своју“ глумицу. Том приликом дублерка је изјавила:

— Нико није крив за оно што се догодило, јер су мере предострожности савесно биле предузете. Уосталом, то је моја професија и сама сам свесно узела на себе одговорност чим сам потписала уговор. По својој природи нисам плашљива. Могу да извршим сваки задатак на коњу, мотоциклу или аутомобилу. Нисам скакала падобраном, али ако ми кажу и то ћу учинити...

Између филмских уметника и њихових дублера владају срдачни односи. Многи су постали тако велики пријатељи, да приликом закључивања новог уговора, глумци постављају услов да на путовања у иностранство, без обзира колико би такав пут био далек, с њима пође и њихов сценски двојник.

ТОМАС КУК

Да му није отац рано умро он не би, можда, почео да учи стругарски занат код свог тече Џона Пега, а да се теча Џон није веома често опијао и тада био груб и неподношљив, Томас Кук не би омрзнуо пиће. Да није било те неизрециве одвратности према алкохолу, која га је гонила да иде из места у место и свуда говори против њега, можда се не би знало ни за толико омиљена скупна путовања.

Томас Кук, секретар антиалкохоличарског друштва из Лајчестра враћао се и 9 јуна 1841 године, као и толико пута раније, с намером да исте вечери ту говори опет против алкохолизма. Већ дванаест година пешачио је неуморно, превалио хиљаде километара и одржао безброј говора тако да није више морао ни да припрема речи којима ће да утиче на људе. Па ипак, овога пута су његове мисли биле окупиране вечерњим скупом на коме је требало да се чује и глас претседника антиалкохоличарског друштва Лоренса Хејворта, иначе директора железничке компаније Мидленд и посланика у парламенту. Да ли Хејворт може говорити полетно и убедљиво кад га притискује тешка брига — нова железница је његовој компанији прогутала силан новац, а у удобним вагонима целе композиције једва ако се вози десет путника. Поштанска кола су ипак била јевтинија и први годишњи биланс био је само тужно набрајање губитака.

„Жалосно заиста, — размишљао је он. А како би дивно било када би неколико стотина људи могло одједном да се превезе железницом у неко место на митинг. Како би се тада мој покрет брзо проширио. Али догод вожња поштанским колима стаје три а железницом десет шилинга слаба је нада да ће апстиненти користити ново превозно средство.“ Сетио се и свог пријатеља Пецета који је имао један од најлепших паркова у профовији. А то је као поручено за састанак апстинената! Али како пребацити људе из Лајчестера у Лоугбороу?

Томас Кук је одједном застао као укопан. Ошинула га је необична мисао — зашто не би изнајмио цео воз? Ако придобије бар 300 противника алкохола да пођу железницом до парка, путовање неће коштати више од три шилинга по особи.

Остатак пута Кук је такорећи претрчао. Није имао стрпљења да сачека говоре. Одмах је предложио „Путујмо железницом“. Пет стотина присутних прихватило је то са одушевљењем. Остало је још да се види да ли је Кукова рачуница била тачна.

— Рекосте, желите да купите пет стотина карата — одједном за исти воз? — питао га је с неверицом Бел секретар нове железнице.

Мирним и сигурним гласом Кук је поновио своју понуду:

— Да, купујем одмах пет стотина карата Лајчестер — Лоугбороу и натраг — ако је цена повољна.

Већ сама нада да ће се у једном њиховом возу истовремено возити пет стотина људи усхитила је Бела. Брзо је израчунао и одговорио:

— За пет стотина путника вожња Лајчестер — Лоугбороу и натраг стаје један шилинг по особи.

— Одлично! — сложио се Кук и одмах је потписан уговор.

Тако је Томас Кук први открио да се железницом путује угодније и јевтиније него поштанским колима. Али за ово је потребно много путника.

Петог јула 1841, са заставама, транспарентима и градском музиком поворка од 570 антиалкохоличара прошла је улицама Лајчестра до железничке станице. И први приватни специјални воз тачно у минут је ушао у станицу Лоугбороу. На перону га је сачекао управник града и свечаним говором поздравио госте. Одјекнула је музика, а путници су певајући прошли окићеним улицама. На челу поворке био је 33-огодишњи Томас Кук са женом и деветогодишњим сином.

То је било рођење савременог туризма.

Ово путовање је обогатило апстинентско друштво са 1200 нових присталица, а Томасу Куку донело знатно богатство и непролазни углед.

После овога Томас Кук није могао више да предахне. Стално је организовао скупна путовања. Под његовим вођством Енглези су прокрстарили своју, а упознали и стране земље — видели велике изложбе и сајмове у разним местима. „Прво путовање око света за осам месеци“ он је организовао. А када је 1892 умро у својој 84 години, међународни туризам је био већ прихваћен свуда.

ДЕТЕ И КОЛАЧ

Мали Дуду је примљен у једну посластичарницу за ученика. После неког времена дошао је један његов другар да га види и завидљиво му рекао:

— Ала ти можеш да грицкаш колаче!

— Уопште не могу, газда их броји...

— Заиста? И не поједеш баш ниједан? — изненадио се не верујући његов друг.

— Ни један... али — додао је поверљиво Дуду — ја сваки олижем.

ИЗАБРАЛИ БАТИНЕ

На питање какву би казну изабрали у случају да нешто згреше деца једног британског места су изабрала батине, иако су могла да бирају — да не добију новац за џепарац или да не иду у биоскоп. Једини услов који су она поставила био је да батине не буду сувише јаке.

КАКО ЈЕ НАСТАЛА УПИЈАЋА ХАРТИЈА

У једној фабрици хартије у Беркширу у Енглеској догодило се одавно сасвим случајно да је начињена прва упијаћа хартија.

Радник одређен те вечери да приреди смешу од које се прави хартија, заборавио је да у бачву стави уобичајену количину лепка. Газда, бесан кад је приметио штету, избацио је и намештеника и хартију. Али како је напољу падала киша, приметио је да она хартија упија капи. Добар трговац је одмах дошао на идеју — надокнадио је штету новим производом: упијаћом хартијом.

ПРЕТЕЧА МИКРОСКОПА

На Наталском универзитету је изложен модел једног од девет „микроскопа“ које је око 1672 године израдио Холанђанин Антони ван Левенхук. Као прави мајстор у брушењу стакала он је израдио око 400 „микроскопа“ различите величине. Помоћу њих је први опазио и скицирао бактерије, отиске прстију и друге дотада непознате ствари. Њему се приписује и заслуга за откривање крвних зрнаца. Тајну добијања сочива није, пак, никоме открио.

НОВОСТИ ИЗ ЖИВОТИЊСКОГ ЦАРСТВА

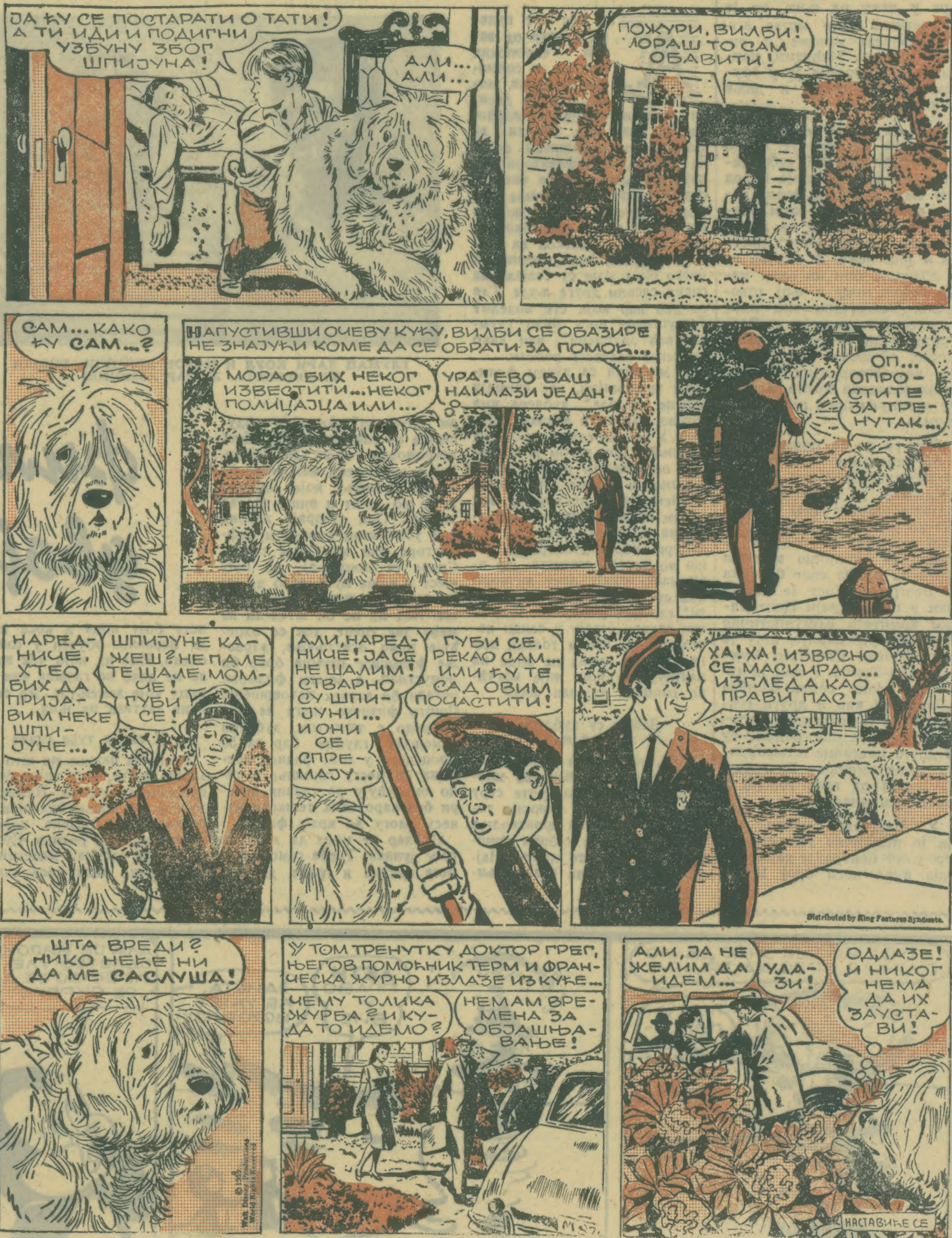
● Потпуно је погрешно досадашње веровање да камелеон своје жртве — мушице и друге инсекте — лови на тај начин што их „залепи“ на свој дугачки језик. Да је ово веровање заблуда, утврђено је недавно захваљујући савременој техници. Пошто је камелеону — да би испружио и поново увукао језик у уста потребан свега један шездесет четврти део секунда, један немачки зоолог употребио је за снимање ове животиње у тренуцима лова електронски блиц, и то при осветљавању од једног петохиљадитог дела секунда. Снимци које је на тај начин добио показали су да камелеону уопште није потребан лепак да би уловио своје жртве. Наиме, његов језик при врху повијен је мало надоле и на крају има један веома савитљив израштај помоћу кога хвата инсекте. Овај израштај потсећа на слоновску сурлу у минијатури, а и „функција“ му је слична њеној: служи за хватање.

● Зебре користе своју сопствену сенку — особина коју научници нису приметили ни код једне друге животиње. До овог открића дошло је недавно у зоолошком врту у Базелу. Мајка-зебра увек се поставља испред свог младунчета, тако да га њена сенка штити од јаког сунца. Зоолог је поред овога, запазио још и то да долазак на свет младе зебре није пропраћен риком предводника стада. Гласан „поздрав“ новом члану иначе је редовна појава код свих осталих животиња-еднокопитара.

● И муве имају свој говор — тврди један амерички биолог. Познат је већ „говор пчела“, који је проучио немачки зоолог Карл Фриш. Јасно је да се у оба случаја не ради о речима, већ о говору помоћу покрета. Преко разних „игара у лету“ пчеле саопштавају својим „колегиницама“ квалитет, величину, удаљеност и правац цветног пасишта. Сличан „говор покретима“, мада знатно једноставнији и примитивнији, утврдио је амерички професор Детир код мува-златарки. Живахна игра у лету која дуго траје значи да је откривен богат извор хране; млитави покрети у игри означавају да је тај извор прилично удаљен. За правац, као и остала обавештења, постоје посебни, тачно одређени сигнали.

АНТИБИОТИК ИЗ КОНОПЉЕ

Чехословачки научници су утврдили да конопља садржи драгоцене антибиотике, и успели су да произведу лекове који су у појединим случајевима дали боље резултате од пеницилина.

Да ли је сунце ТОПЛО?

Чудно изгледа да се може поставити такво питање! Сунце мора бити топло, када знамо са које даљине греје Земљу и одржава живот на њој. То је чудно данас, када су астрономи, захваљујући модерним инструментима, успели да измере температуру на површини Сунца и израчунају ону у његовој унутрашњости, да нађу којих све елемената има у његовој атмосфери, колики је притисак његовог зрачења и много штошта друго.

Али раније су се и најозбиљнији научници питали да ли је Сунце заиста топло теле, или бар да ли је цело усијано или су усијани само неки његови делови и слојеви. Најстарији астрономи и философи учили су да је Сунце усијано тело, а тек у релативно новије време, после проналаска дурбина посумњало се у његову моћ.

Ево шта поједини од старих грчких философа кажу за Сунце:

Анаксагора: — Сунце је усијано и веће од Пелопонеза.

Анаксимандар: — Сунце је запаљена прстенаста маса.

Зенон из Цитиума: — Сунце је начињено од потпуно чисте ватре и веће је од Земље.

Ксенофан: — Сунце се свакога дана образује од честица ватре.

Клеант: — Сунце је усијано тело које се храни паром из океана.

Неки су, наравно, имали и друкчије мишљење, нарочито питагорејци, па један од њих, Филолаос, вели:

— Сунце је провидна стакласта маса без топлоте и светлости; оно само сакупља зрачења неке централне ватре која се са Земље не види, и шаље их у простор.

Слично мисли и Емпедокле:

— Стакласто Сунце, велико као Земља, купи зраке из ватрене хемисфере и шаље их у простор.

Чак и у новије време, у XVII веку, Француз Робервал такође износи сличну мисао: Сунце је као неки сунђер који упија топлоту расуту по простору, а затим је зрачи натраг у простор.

Чиме се Сунце храни

Пошто се није могло замислити да нека ватра вечито гори а да се њено гориво не обнавља, неки су већ у старом веку покушали да реше проблем одржања Сунчеве топлоте. Према мишљењу Клеанта, Сунце има исту природу као и друге ватре којима се људи служе, те се зато мора обнављати, и то паром која се диже са океана. Творац учења о атомима Демокрит, такође је сматрао да се Сунце стално „храни" разним испарењима, јер иначе не би могло толико дуго трајати. Још необичнији је закључак Хераклита из Ефеса, који сматра да Сунце и постаје од морских испарења, и пошто се она у току дана истроше Сунце се гаси, а преко ноћи се она нагомилавају, и оно се ујутру поново упали; уствари сваког дана постаје једно ново Сунце.

Римски мислиоци углавном у прихватили идеје својих грчких претходника, па зато и Сенека претпоставља да Сунце, лопта неколико пута већа од Земље, добија храну са Земље, као и остала небеска тела, и да ниједно од њих не би могло светлети да нема тих земаљских испарења. Лукреције настоји да нешто дубље уђе у проблем, и зато износи две могућности: прво да Сунце само по себи није ни много велико ни веома топло, али да оно ипак својом ватром загрева и пали околни ваздух. Стари нису знали да је Земљина атмосфера ограничена и да се изван ње, у простору кроз који се крећу небеска тела, не налази ваздух. Друго, Сунце је црвена буктиња око које се налази мноштво ватри без сјаја — зато се не виде — али чија топлота појачава силину Сунчевих зракова. Ово би било нешто као флуоресценција: тамна материја, неусијана, почиње да светли када на њу падну зраци одређених таласних дужина.

Напуштање старог учења

Поставља се питање: шта је узрок напуштању готово једнодушног става класичних писаца о томе да је Сунце усијано тело? Свакако — откриће Сунчевих пега.

Пеге на Сунцу помињу се и пре проналаска дурбина: у кинеским аналима, код Теофраста, у неким европским хроникама, јер се изузетно велике пеге, или групе пега, могу видети и голим оком, кроз нагарављено стакло или када је Сунце ниско над хоризонтом па се у њега може гледати. Али то су доста ретке појаве и на њих није била обраћана нарочита пажња, нити се размишљало о њиховој природи. Када је, међутим, пронађен дурбин постало је сасвим извесно да „и на Сунцу има пега", да оно није онако „чисто" као што се замишљало, и да су пеге сталне појаве на њему. И тада, пошто је утврђено да пеге заиста постоје, да нису само производ нечистих стакала на дурбину — као што је изјавио један католички црквени великодостојник, астрономи се дадоше на посао да објасне њихову природу.

Нове теорије

Око 1645 Хевелиус је још претпостављао да је Сунце усијана лопта окружена атмосфером која је слична нашој, а да пеге настају од кондензовања пара у њој. Касније међутим, француски астроном Касини износи претпоставку да је Сунце чврсто и тамно тело обавијено сјајном атмосфером. Као код наших мора и океана, у њој се јавља плима и осека, па кад је јака осека кроз њу се помаљају врхови Сунчевих планина, које ми видимо као пеге. Са мало разлике много касније, крајем XVIII века, ово гледиште подржава и Лаланд, само што он сматра да су пеге уствари планине које вире из усијаног и течног Сунчевог мора које прекрива целу његову површину.

Лаир сматра да је Сунце на својој површини усијана течност, по којој пливају чврста и тамна острва — пеге. Пре тога пак помишљало се да су пеге нама непознате планете које круже око Сунца, али је ова теорија брзо напуштена као неодржива.

Књижевник Фонтнел каже:

— Нађено је да Сунчеве пеге нису планете, већ облаци, дим, пена која се диже са Сунца. Има их час много, а час мало. Понекад све нестану, каткад их је више заједно, каткад су раздвојене, некад сјајније а некад тамније... Веровало се да је Сунце течно — неки кажу од истопљеног злата — и да стално кључа и производи нечистоћу коју сила његовог кретања избацује на површину, па она ту сагорева, а затим се ствара друга... Други кажу да пеге нису производи који се после извесног времена растурају, већ да су то велике чврсте масе различитог облика које стално постоје, и час пливају по течном Сунцу, а час потпуно или делимично зароне. Оне су можда део каквог великог скупа чврсте материје која служи као храна Сунчевој ватри.

Мишљење Руђера Бошковића

Када је писао свој спев о помрачењима, Руђер Бошковић се задржао мало и на природи Сунца и његових пега. Сунчева атмосфера је — по њему — у доњим слојевима гушћа, што је последица силе теже. Горњи слојеви пак се све више разређују и прелазе у корону. У доњим слојевима атмосфере постоје облаци, а ми их видимо као пеге.

Док се Бошковић не изјашњава о томе да ли је Сунчева атмосфера усијана или не, други астрономи његовог или нешто каснијег времена, износе одређеније мишљење. Хершел, Лаплас и неки други мисле да је Сунце тамно тело окружено густом атмосфером, по којој плови дебео слој облака само на свом горњем делу усијан, те својом топлотом загрева Земљу и остале планете. Сунчева атмосфера, међутим, толико је густа да упија и задржава готово сву топлоту горњег слоја облака, тако да на самој површини Сунца влада сношљива температура. Њихов савременик Боде замишља да Сунце има две атмосфере: унутрашњу тамну и спољну сјајну. Пеге су само пукотине на сјајној атмосфери кроз које се види доња, густа и тамна.

Хипотеза о хладном Сунцу, готово сасвим усвојена, одржала се и у целој првој половини XIX века. Зато и наш учени професор Атанасије Стојковић тврди да Сунце није усијано тело, као што су веровали, од постанка света па све до недавно „и мудраци и прости". Они који тврде да је Сунце усијано нису могли доказати откуда оно добија материју која га одржава у таквом стању. Па и 50 година касније Вук Маринковић, професор Лицеја, објашњавао је својим ученицима да Сунце није усијано, већ тамно тело опкољено светлом атмосфером, док су пеге она места где се кроз отворе у њој види само Сунчево тело. Овако се учило и на другим универзитетима у Европи.

Онда није необично што су неки научници говорили да би и Сунце могло бити насељено живим бићима, јер би их густи слојеви његове доње атмосфере довољно штитили од претеране топлоте.

КО ЈЕ БРЖИ?

Да ли сте се икад запитали која је од животиња најбржа, а која најспорија?

Најбрже животиње на свету обитавају у сумрачним дубинама мора. То су — октоподи, сипе, хоботнице. Ови рекордери брзине — зар то није чудо? — уствари су потомци и најближи сродници најспоријих животиња: пужева и речних ракова.

Октоподи се крећу кроз воду муњевитом брзином и ниједно живо биће не може се од њих спасти бекством. Највећи октоподи могу да развију брзину од 60 метара у секунду, односно од 216 километара на час.

То су, ето, рекордне брзине у животињском царству. Једино сиви соко, пикирајући из висине, пада на своју жртву брзином од 100 метара у секунду, али он се тада креће под дејством земљине теже. Све остале животиње — птице, рибе, звери — крећу се много спорије.

За време јесењих и пролећних сеоба пловке често развијају брзину путничког воза: 70-95 километара на час, а гуске, брзину од 67 до 88 километара. Мале птице-певачице — зебе, славуји, сенице — лете брзином од свега 30 до 48 километара на час.

Брзина голубова писмоноша, које многи сматрају најбржим птицама, веома је неравномерна. Године 1946, у Европи су одржане „трке" ових голубова. Победник је прелетео „стазу" од Бордоа до Енглеске, која износи 736 километара, за 16 часова, што значи да је летео средњом брзином од 46 километара на час. Чувени пернати курир „Крипс—Крест" прелетео је у Првом светском рату растојање од 80 километара за свега 22 минута. Ако се у званичном извештају о његовом лету није поткрала грешка, онда се брзина од 217 километара на час коју је он постигао може сматрати рекордном за птице.

Код људи који се никад нису посебно бавили проучавањем животиња укоренило се погрешно мишљење да најбрже и најиздржљивије треба тражити међу дивљим претставницима животињског царства. Домаће животиње обично се сматрају много споријим.

Уствари, није тако. Тркачки коњ, например, у стању је да стигне и остави далеко иза себе сваку дивљу животињу чак и на кратким растојањима, док на великим он нема такмаца међу свим сувоземним животињама. Ни најбрже антилопе, ни степски вуци, па чак ни рекордер међу дивљим животињама — гепард — не могу издржати такмичење с коњем.

Познати писац и зоолог Сетон Томпсон саставио је таблицу брзине разних дивљих животиња измерене помоћу аутомобилског брзинометра. На челу те листе налази се коњ-тркач са 16 метара у секунду, затим антилопа са 14,6 метара, зец са 12,3, лисица са 11,4, амерички вук — 8,9 метара.

Најбољи тркачки коњи постижу још већу брзину: до 25 метара у секунду, тојест трче брзином брзог воза или олује која чупа дрвеће с кореном.

Вук, као што видимо, трчи најспорије од свих набројаних животиња. Треба, међутим, напоменути да је Сетон Томпсон мерио брзине америчких животиња. Према тврђењу многих зоолога, европске и азиске дивље животиње брже су од својих америчких „сродника".

Међутим, доносити неке дефинитивне закључке о брзини дивљих животиња веома је тешко јер се, како је искуство показало, и најспорије и најнеокретније бацају понекад на своје непријатеље фантастичном брзином. Тако је познат случај да је медвед на отвореној прерији достигао коња у касу. А једном је опет носорог дуго трчао за аутомобилом познатих чешких путника-истраживача Јарослава Зигмунда и Иржија Ханзелке, мада су њихова кола ишла брзином од 40 километара на час.

Можда није свима познато да човек, који се већи део свог живота креће просечно 1,2 метра у секунду, после систематског тренирања у трчању постиже брзину која не заостаје за брзином коња касача. Светски рекорд у трци на сто метара износи 9,7 секунди, тојест тркач превали за један секунд 10 метара, а то је брзина прекоокеанског брода.

РЕШЕНА ЗАГОНЕТКА ЦРНОГ МОРА

Вода Црног Мора дуго је била камен раздора међу стручњацима. Најзад су дошли до закључка да се она састоји од два различита водена слоја: горњег и доњег. Према прикупљеним подацима, биљни и животињски свет Црног Мора распростире се само у горњем делу и живот престаје на 200 метара испод површине, а доњи, сумпоровити претставља отровну зону. Научници су се увек питали како да се објасни ова јединствена појава „двоспратног мора".

Прво се мислило да кроз Црно Море пролазе две струје. Вода из горњег слоја, као „сувишна", отиче кроз Босфорски Мореуз, а доњи слој се образује од воде коју доноси струја из Мраморног Мора. Разлика између једне и друге воде је у саставу соли. Вода доње струје много је више засићена сољу од горње и, уколико се више иде наниже, густина Црног Мора је све већа. Услед тога је готово сасвим онемогућено струјање воде надоле па тиме и снабдевање доњих слојева кисеоником. Изумрле биљке и животиње из горњих спратова падају у дубину, ту се распадају и својим труљењем куже околину. На основу свега тога следио је закључак да ће Црно Море једнога дана сасвим да изгуби индустриски значај.

Међутим, ова претпоставка је обеснажена чињеницом што се црноморско рибарство стално развија. Рачуна се да ту само делфини, којих има око 500.000, униште сваког дана око три милиона килограма разних риба.

Два совјетска академика, Книпович и Водјаницкин, унели су тек праву светлост у цело ово питање, јер су непобитно доказали да сва вода Црног Мора претставља једну јединствену целину и да не постоје никакви слојеви. Напротив, вода из горњих спратова меша се стално са оном при дну и обрнуто. Одбачена је и прича о устајалој и отровној води са дна, па према томе и све неповољне претпоставке о будућности Црног Мора.

ПОЛИРАЊЕ АТОМИЈУМА – 10 ГОДИНА!

Атомијум у Бриелу наставља традицију Ајфелове куле, која је такође била саграђена због светске изложбе. Ових дана радници су почели да глачају девет кугли Атомијума, који је прошле године био једна од највећих атракција светске изложбе.

Услед чађи кугле су потамнеле, па им сада радници враћају сјај. Рад на овоме није лак јер се обавља на висини од 30 до 100 метара а свака кугла има пречник од осамдесет метара. Полирање ће трајати десет година, како мисли конструктор Атомијума инжењер Ватеркејн, када ће алуминијум добити патину, тако да се од њега неће одбијати сунчеви зраци. Век трајања Атомијума ће бити, по мишљењу стручњака, близу две стотине година. Захваљујући сталној посети он ће се исплатити до 1968 године, иако су трошкови око његовог грађења износили 180 милиона белгиских франака.

ЛЕТЕЋИ ПРОТИВПОЖАРНИ АПАРАТ

У Великој Британији је израђена „пожарна команда" која само притиском на једно дугме може да се вине у ваздух помоћу ракете, чак и на 5 миља далеко. Овај нови апарат је назван „Свитац" и налик је на мали реактивни авион дуг 4,5 метра, и тежак 2,5 тоне, који на репу има пропелере као хеликоптер а на кљуну противпожарне апарате.

Пошто у себи има уграђен електронски уређај апарат се сам усмерава ка пожару. Кад приспе где треба ступају у дејство пропелери тако да „Свитац" попут хеликоптера, стоји у месту, и шприца специјалну хемиску течност на запаљени објект. Радар и други електронски уређаји омогућују му да се усмери управо на жариште, тамо где је пожар најинтензивнији, а у исто време регулишу и колико је потребно да избаци хемиских средстава.

ЛИЦА ИХ НИСУ ОДАЛА

Под овим насловом је Џорџ Бородин, један од најистакнутијих светских лекара за пластичну хирургију написао књигу о својим искуствима у току протеклог рата. Он је у Лондону, поред осталог, по наредби енглеског Министарства рата вршио операције над агентима обавештајне службе, мењајући им лик, тако да су могли, као непознати, да се боре против Гестапоа.

Тога јутра Џорџ Бородин је тражио само једно: да га оставе на миру. Претходног дана извршио је 40 операција. Наредио је секретарици да не прима никога. Био је малаксао, прсте је осећао као да су од олова — за хирурга то је као да је слеп.

Задремао је у фотељи кад га изненада пробуди махнито звоњење. На отшкринутим вратима појави се секретарица са збуњеним изразом лица, а иза ње човек, који рече:

— Извините, доктор. Ја радим у Филмском друштву Пет градова, — и одмах настави — Ми ћемо вам бити бескрајно захвални ако бисте могли да извршите операцију на лицу једног од наших сарадника.

— Шта му се десило? Несрећан случај?

— Не.., Хоће човек просто да измени лице. Сад ћу га довести.

Бородин, уморан, затвори очи. Али кад их је опет отворио, доживео је велико изненађење. „Жене сматрају, размишљао је, да је њихов спољни изглед важнији од психичког живота. Мушкарци, међутим, прибегавају операцији за улепшавање једино ако су толико унакажени да им то претставља сметњу на послу и у друштвеном животу. Али зашто то жели овај лепи симпатични младић?"

— На разумем, — рече лекар, заиста изненађен.

— Ваше је чуђење разумљиво, — одговори човек који га је довео. Али је ово сасвим изузетан случај: он има разлога што тражи да извршите операцију. Ерик ће вам показати какво лице жели да има.

И Ерик пружи једну фотографију. На њој није био он већ неки човек отприлике његових година и његовог држања, али права наказа. Образи су му били избраздани ожиљцима, а један му је изобличио горњу усну. Што се тиче носа, рекло би се да је био жртва Џое Луиса.

Убеђен да је посреди шала, лекар показа врата обојици посетилаца.

После пола сата зазвони телефон: замолили су га да се у Министарству рата јави пуковнику X. Пошто је најпре обећао да неће проговорити ни речи о ономе што ту буде сазнао, увели су га код пуковника који му одмах рече:

— Младић кога сте малопре видели није ни комедијаш ни лудак. Он је агент у кога имамо потпуно поверење, норвешки је родољуб и ради у покрету отпора. Хоћемо да га спустимо падобраном у његову земљу да би извршио један важан задатак. Слика коју вам је показао претставља шефа Гестапоа који је радио у Норвешкој, а кога смо ми заробили. Смислили смо да на његово место оде Ерик, који, сем у лицу, невероватно личи на њега. Ви треба да га удесите да не буде ни те разлике.

— Али, пуковниче, — узвикну лекар, — па то је свирепо!

— Јесте, али Ерик ће бити само један од многих. Ти младићи су спремни да се жртвују. Наш је задатак да им помогнемо колико можемо. Када ћете га оперисати?

— Кроз неколико дана биће све готово.

Ерик, Норвежанин од 20 година, који је био прва „жртва" Џорџа Бородина стекао је потпуно лекареве симпатије. Да би сазнао да ли је у стању да физички и морално поднесе операцију Бородин га је темељно испитивао. Младић је био тип правог атлете. Имао је свежу боју лица, и правилне и чисте црте. И зато, кад га је упоређивао са гестаповцем, лекару се стезало срце.

Па ипак, дао се на посао. Најпре је направио два отиска од гипса: један према Ериковом лицу, други према фотографији, и на први пренео ожиљке, неправилности и ругобу полицајца. А затим је оперисао живо месо: најпре је на Ерикове образе пренео парче коже и накалемио га је тако да је направио плавичасти ожиљак, затим је деформисао горњу усну и најзад парчетом коже са бедра нагрдио му нос.

Кад је завршио, био је и сам изненађен успехом. Међутим, видео је како је младић, и поред своје храбрости, дрхтао док се огледао. А затим се окренуо и пошао у нови живот.

После неколико месеци, једног дана, секретарица је пријавила Бородину једну посету.

Ерик је био дошао у Лондон на неколико дана због извештаја. Живећи у кожи немачког агента он није примио само његов изглед већ и природу. Поздрав му је личио више на лавеж него на људски говор.

— Извините, — рече због тога, — ако наставим да живим међу оним свињама, почећу чак и да једем жир.

Посао је обављао без сметњи. Нису наслућивали ко је он. За два дана требало је да се врати у Норвешку.

За операцију се пријавио затим неки Пољак, па Норвежанин Едвард. Врло је занимљив случај Едварда који је имао да ради у свом завичају, где је провео безмало читав живот. Није тражио да га унакази већ да му измени лице тако да га нико не може познати. Пошто је знао и најмање стазе у околним планинама, Едвард је после операције постао водич непријатеља.

Све би било добро да на грудима није био тетовиран, што је знало читаво село. Познао га је његов тутор, кад му је на грудима видео знак. Едвард му је скренуо пажњу да не говори никоме ни речи и напустио завичај.

После рата Бородин је добио од њега писмо, у коме му јавља да се жени девојком, којој се више свиђа његово садашње лице од ранијег.

Ређали су се Французи, Данци, Норвежани, Холанђани, Белгијанци, па чак и Немци.

Све те операције, мада тешке, биле су изводљиве док Бородин једном није био постављен и пред овакав задатак: Филип, енглески агент, повезан са покретом отпора на континенту, требало је да оде више пута у Европу и да га не би открили, сваки пут је морао да има други лик. За Бородина, то је превршило сваку меру. Претварао је врло лепе младиће у ругобе и дечаке у старце, али у овом случају је знао — маколико Филип био у стању да подноси операције, крвни судови па и ћелије изумреће од тога.

Радио је као луд, претурио све њему приступачне књиге о пластичној хирургији, а резултат је био — ништа, стални ништа. Најзад се бацио на проучавање дела једног Швајцарца познатог специјалисте за пластичну хирургију и ту наишао на зрачак наде. Дошао је до закључка да убризгавањем супстанце човечјег масног ткива може да се постигне успех. И то се показало тачно. Филип је најпре био баварски пијаница, затим писар, па сељак, и трговац.

Џорџ Бородин је неуморно радио — од операција на лицу па до прављења равних стопала. Био је већ сит ове „ружне" хирургије. Осетио је зато огромно олакшање кад су му „Пет градова" послали једну лепу Бечлику, коју је требало начинити још лепшом.

Хилда је имала сјајну косу, велике влажне очи, складна уста. Али од мајке је наследила нос који је помало сметао њеној лепоти. Требало је да оде у Аустрију са шпијунским задатком.

На мишљење доктора Бородина да би њеном лику пристајао мало прћаст нос, Хилда је радосно узвикнула:

— То је одувек био мој сан. Пуковниче, преклињем вас, сагласите се.

— Нека буде прћаст нос о трошку Енглеске, — рече пуковник, кога је лекар први пут видео да се смеје.

ТРИКОВИ У ТЕЛЕВИЗИЈИ

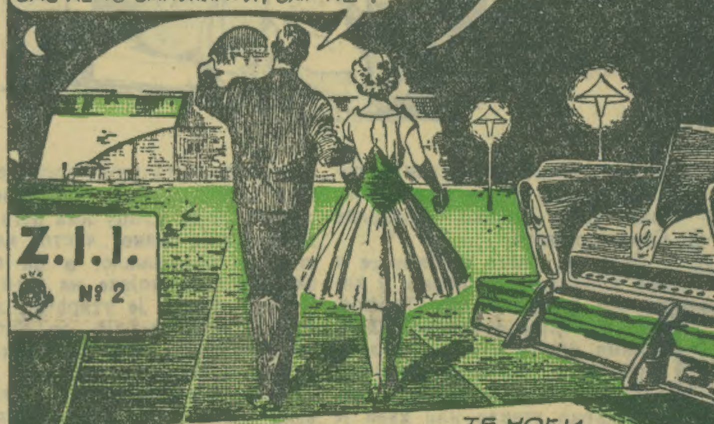
Телевизија, као и кинематографија, има своје трикове који гледаоцу дочаравају илузију стварности. Један такав трик, који је недавно пронађен, назван је „видео-сцена". Он се састоји у томе што се на телевизиском екрану појављује једна јединствена сцена а уствари се она састоји из две, снимљене на сасвим различитим местима. Например, ако једна камера сними певача у студију, који стоји на каквом узвишењу, а друга какав пејзаж, те две слике, кад се споје, приказаће певача у пејзажу. Пошто гледаоци нису у стању да примете овај трик, телевизија ће моћи на тај начин да ствара најфантастичније комбинације.

НАЈСАВРШЕНИЈЕ ГНЕЗДО

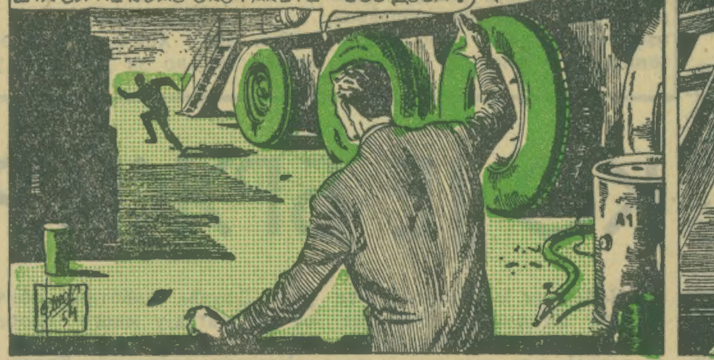
Ново гнездо за живину начинили су Енглези од дрвета, са специјалним уређајем који избаци кокошку напоље чим снесе јаје. Тако је немогућно да она на јајету остане колико хоће нити да га упрља. Кад уђе у гнездо, врата се аутоматски затворе и друга кокош не може да јој смета. Чим снесе јаје, мала ограда је потера према излазу, врата се отворе а јаје, пошто се налази на косом лежишту лагано се откотрља из гнезда одакле га живинар узима. У једном енглеском перадарском листу се тврди да је ово досад најсавршенији тип гнезда у коме се јаја не штете ни за 1 отсто.

ПЕГАЗ ТРАЖИ ХИДРУ

ЦРТА Л. ФИШЕР

Учимо шах

LXXXIII

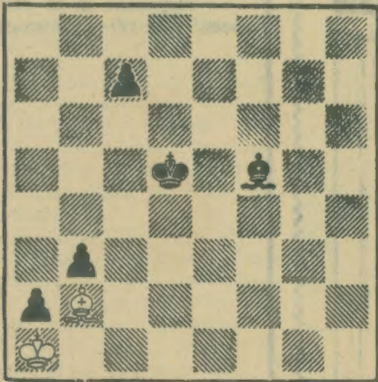
Црни је био јачи за једног пешака и добио је партију. То се често дешава — пешак се претвори у даму и донесе победу — али бели је ипак био љут због свог пораза и овако рекне црном:

— Ја ћу теби дати три пешака више, не једног, већ три, и то у завршници, и ти ипак нећеш добити партију.

— Ти уображаваш да си Светозар Глигорић! — одговори црни.

— Три пешака више, три, и то у завршници! — пркосно је и даље бели.

— Да видим!

— Је ли ово завршница? — упитао је бели.
— Јесте.
— Шта ти имаш више од мене?
— Три пешака.
— Изволи, пробај да добијеш партију!

Црни крене напред својим пешаком, уз помоћ краља, разуме се, а бели је само вукао свог ловца по дијагонали б2-х8. Кад је црни пешак дошао на поље ц3, бели жртвује за тог пешака ловца, кога црни узме краљем, и то је био пат, дакле реми.

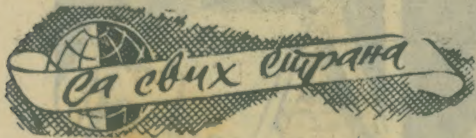
— Ја нисам добро играо, — рекне црни.

— Играј како хоћеш, партија је реми, — одговори бели.

Врате се на почетну позицију, па црни стане да шета по табли краљем и ловцем. Најзад, пође опет напред пешаком и опет — реми.

Како један пешак може да донесе победу, а три не могу? У овом случају у овој позицији ствар је у разнобојним ловцима. Ловац једног играча креће се по црним пољима, а другог — по белим. Црни не може да замени ловце, нити може да својим ловцем покрене белог краља, да га истера из угла.

Запамтите: ако сте слабији, а игра се ближи крају, настојте да на табли остану ловци који се крећу разнобојним путевима!

ЈЕДНА ШВЕДСКО-ДАНСКА КОМИСИЈА треба ускоро да донесе одлуку о томе да ли ће Копенхаген, престоница Данске, бити повезана са шведским пристаништем Малмеом мостом или тунелом. Сума од једне милијарде данских круна треба да обезбеди директну железничку и друмску везу између ове две земље. Такође се проучава план о изградњи тунела између острва Сјеланд и Финен. Изградњом везе између ова два острва, односно две земље, омогућио би се директан друмски и железнички саобраћај између Северног Мора и Средоземља.

✡

У ФРАНЦУСКОЈ ЈЕ ПРОИЗВЕДЕНА нова текстилна материја која се не може уопште упрљати. Поред овога она се и не гужва. Начињена је од силикона и танких металних влакана. Уколико се жели, одело од ове тканине лако се опере обичном водом, а боја се скида помоћу четке. Ипак има једну ману — овај текстил је четири пута скупљи од обичног.

✡

ЈЕДАН НЕМАЧКИ БОТАНИЧАР је недавно објавио резултате после дугогодишњег проучавања цвећа. Свакодневно је мерио температуру цвећа и утврдио да је нарцис најтоплији.

★

У ШВАЈЦАРСКОЈ ЈЕ ИЗГРАЂЕН РУЧНИ САТ који је уствари мала рачунска машина. Довољно је да се само притисне дугме и сат ће почети да сабира, одузима, множи и дели. Може чак да вади и квадратни корен.

★

ГРУПА НАУЧНИКА на Универзитету у Лос Анђелосу је утврдила велики значај суза као дијагностичког средства. Сузе болесног човека друкчијег су хемиског састава и могу да послуже уместо анализе крви. Тако је на пример утврђено да се састав суза мења код реуматичних и очних болесника. Исто тако различит хемиски састав имају сузе радости, жалости или услед механичког надражаја ока.

★

НА САЈМУ МАШИНА У ЛОЗАНИ БИО ЈЕ ИЗЛОЖЕН И РОБОТ-ТРГОВАЧКИ ПОМОЋНИК који је у стању да услужи купце са сто различитих предмета. Поред осталог може да продаје: поврће, месо, шећер, кафу. Прима све врсте новчаница, пребројава их и враћа кусур. Уколико се убаци лажан новац у њега он га враћа натраг.

Да ли знате?

ХЕЛИКОПТЕРИ НОВО ТРАНСПОРТНО СРЕДСТВО

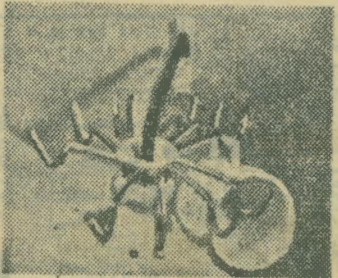
Хеликоптери ће постати, истичу стручњаци, најважније транспортно средство у градском и међуградском промету. Зато што им је потребан сасвим мали простор за узлетање и слетање, они се у великим градовима све више користе у транспортне сврхе. Сем тога, јако су погодни и за неприступачне крајеве, као што су планинска подручја. Познато је да су за време великих поплава у Холандији, фебруара 1953 године, белгиски, британски, амерички и француски хеликоптери, 39 њих, спасли око 2.000 људи који су се налазили у безизлазном положају.

Недавно су се у Француској послужили хеликоптерима за постављање далековода у Савојским Алпима. Разноврсни грађевински материјал је требало допремити на 2.630 метара висине. Шест вагона овог материјала је лако пренето на 1.400 метара, али даљи транспорт камионима више није био могућ. Прискочили су у помоћ хеликоптери и за десет дана све пребацили на радилиште.

Главна предност над авионима је што се лакше дижу, готово из места, али слабост им је што су доста спори. Стручњаци се сада труде да ове две особине ускладе, како би били што погоднији за транспорт.

ДРЖАЧ ЗА ШОЉЕ

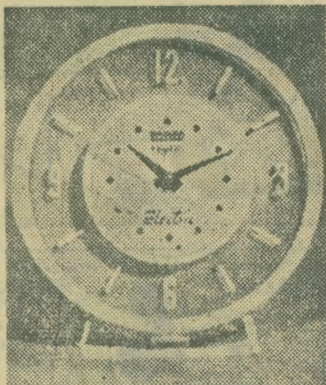
Пошто су у кућама шоље за чај или кафу увек у већој употреби него друго посуђе а због тога се и брже разбијају, начињен је специјалан практичан држач за њих. Он се прикачи за зид а на другом крају се налазе покретне квачице на које се окачи 12 шоља сасвим једна до друге а свака се може узети без опасности да друге буду оборене.

Држач је направљен од смесе која не оксидише и најлона боје слонове кости.

ЗАВОЈ ОТПОРАН ПРЕМА ВОДИ

Завој „Хидропласт" је нови производ начињен са хидрофилом и има нарочиту предност јер његова лепљивост му не дозвољава да се промени ни у води ни у уљу, киселинама и другим течностима. Нарочито је препоручљив за људе који раде са овим производима. Пошто је завој еластичан превија одлично зглобове а може да се стави и само као навлака за прст. Када се скине не оставља траг на кожи као фластер.

ЕЛЕКТРИЧНИ ЗИДНИ ЧАСОВНИК БЕЗ ПРИКЉУЧКА

За електрични часовник назван „Трофи" довољна је обична електрична батерија да би радио годину дана без навијања. Часовник може да стоји на сточићу а може и да се прикачи на зид.

Начињена су два модела: код једног је цифарник са пречником од 18 см. у две боје, а други има сказаљке и цифре од злата на прозрачном цифарнику од 20 см. у пречнику.

Атомске сијалице ће сијати годинама

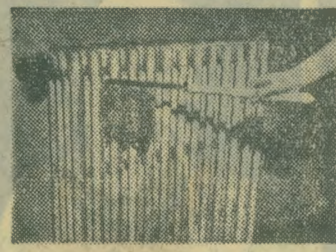
Атомска сијалица коју су британски научници усавршили радиће десет-дванаест година без додавања енергије. Засад је ова експериментална сијалица мала, као отприлике два палидрвцета, али претставља нов начин осветљавања.

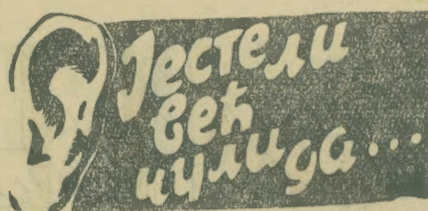
Кад буду направљене веће сијалице оне ће се употребљавати за означавање пловних путева, сплавова за спасавање и као сигнал возачима да је препрека на путу.

Сијалица стварно изгледа као стаклено палидрвце. Дугачка цевчица има проширење на једном крају, и оно је обложено фосфоресцентним слојем, а туба је напуњена радиоактивним гасом. Зраци које гас емитује утичу на фосфор да јако светли. Ту није потребна више никаква врста енергије.

Четка за чишћење са три »главе«

Четка, направљена од меке козје длаке, савитљиве и отпорне, употребљава се за чишћење радијатора, „венецијанских" завеса и ролетни. Њене три „главе" поређане уздуж једна поред друге дозвољавају јој да добро очисти од прашине ребра радијатора или ролетни и уопште ствари са неравним површинама.

...Енглези имају просечно највише домаћих животиња. Према последњим статистичким подацима сваки четврти Енглез, рачунајући ту и децу, има пса или мачку.

...на својим сеобама, патуљасти сомови из индиских река у стању су да се успну уз готово окомите препреке високе преко два метра. У том свом пузању они се помажу грудним перајима.

...у Енглеској се током једне године поједе четири стотине милиона литара сладоледа.

... Норвешка је једина цивилизована земља на свету у којој су забрањени зоолошки вртови.

...сасвим млади слонови радо се играју. Њихова омиљена „играчка" је лопта од иловаче којом се они сатима забављају.

... од свих индоевропских народа стари Индијци први су се почели бавити проблемима граматике.

...на земљи има 40.000 разних врста једноћеличних животиња.

...једна муња траје просечно један тридесети део секунде, широка је између 3 и 30 сантиметара, а дугачка 150 до 300 метара.

...највећи кактус на свету налази се у једној пустињи Мексика: висок је 18,5 метара.

...према једној недавно објављеној статистици, на европским железницама путници највише заборављају рукавице, кишобране, кишне мантиле и кофере. Последње место заузимају вештачке вилице.

...стари амфитеатар у Епедаурусу, у Грчкој, има тако изврсну акустику да се речи изговорене шапатом могу чути на удаљености од 300 метара.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Кроз пустињу

Бен Ахмед кренуо је с једним караваном кроз пустињу. Сваки од носача имао је право да изабере терет који ће носити за време путовања. Сви су се смејали кад је Ахмед зграбио врећу с хлебом која је од свих била најтежа. Да ли бисте и ви тако учинили? Зашто?

ШАЉИВА ПИТАЊА

Кад зец пати од зуба?
(Кад га пас дочепа зубима)

Кад је човек Татарин, како му се зове жена?
(Мама-рин, јер је он Тата-рин)

Шта прође кроз прозорско окно а не разбије га?
(Сунчев зрак)

Шта је то што нема тела, а ипак се види?
(Сенка)

Шта је то што теби лично припада а други га употребљавају више него ти.
(Име)

Шта је то кад гарави оџачар гази по белом снегу?
(Зима)

Како ће њих петоро поделити пет барених јаја а да сваки добије по једно јаје и да једно остане у тањиру.
(Пети је узео тањир с јајетом)

ЗА МАЛЕ ЦРТАЧЕ

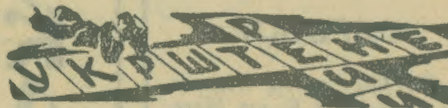

Лију може и овако
Да нацрта ђаче свако
Без по муке, брзо, лако.

Зимски пејзаж

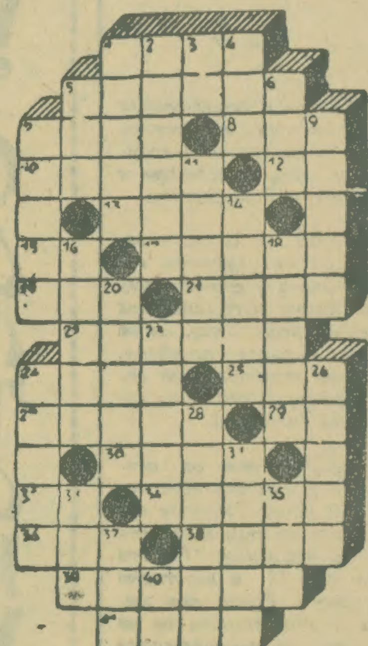

Ако повежете редом тачке означене бројевима, сазнаћете шта Мики посматра.

Водоравно: 1) град у Енглеској; 6) место у Србији; 7) италијански филмски режисер; 8) руководилац одељења; 10) творац психоанализе; 12) два слова; 13) бразилијански фудбалер; 15) грчко слово; 17) јапанско острво; 19) јудејски цар; 21) страно женско име; 22) морске животиње; 24) топовске приколице; 25) место у Француској; 27) страно мушко име; 29) два самогласника; 30) река у Азији; 31) скраћеница за Уједињене нације; 32) Ренакова историја уметности; 36) наша река; 38) река у Немачкој; 39) застава; 41) место у Француској.

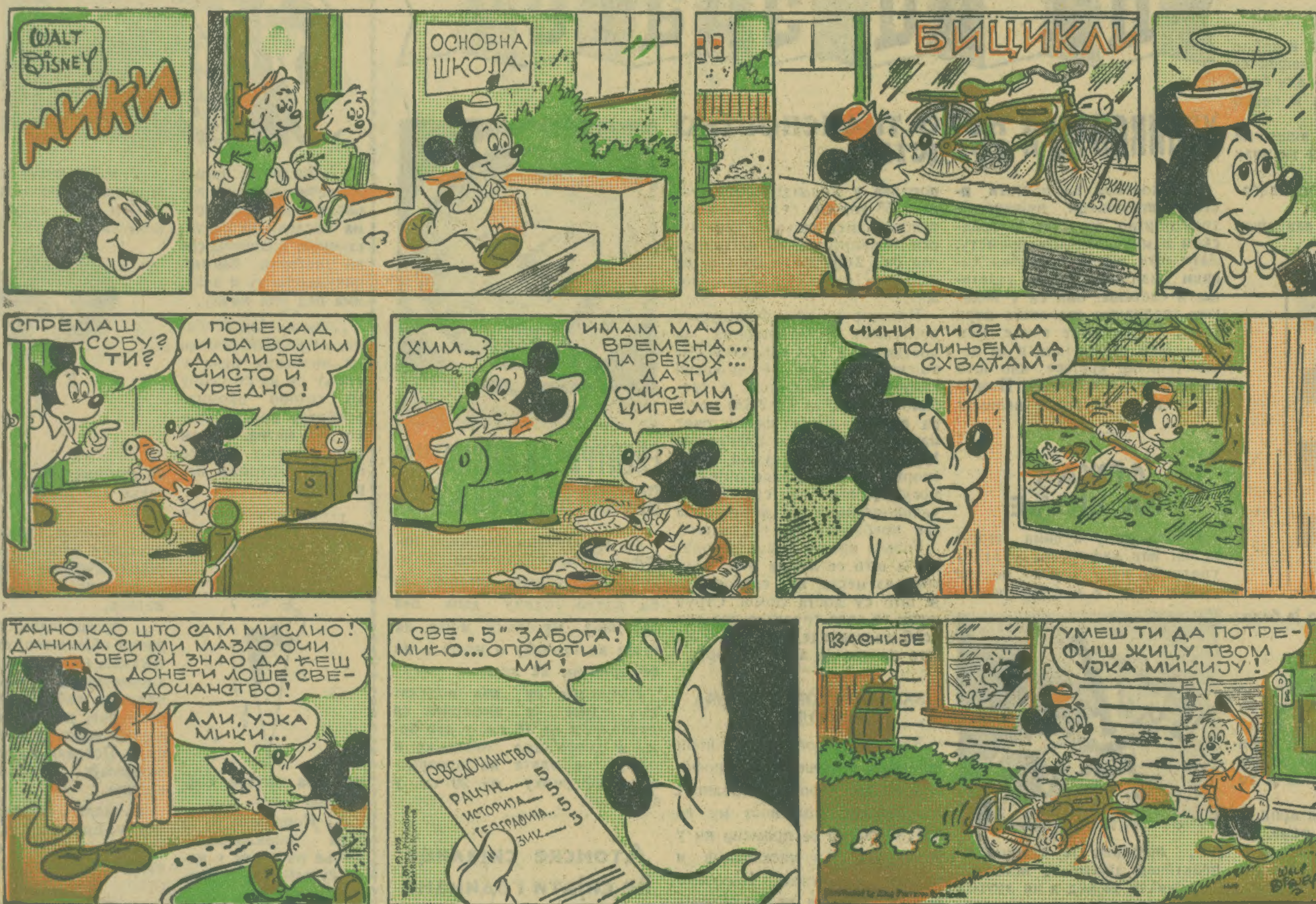
Усправно: 1) наш шаховски велемајстор; 2) римски цар (98—117); 3) самогласник и сугласник; 4) место у Србији; 5) млечни производ; 6) тениски израз; 7) лопта (грчки); 9) животињски свет; 11) река у Азији; 14) скупштина у Спарти; 16) највећа филмска награда; 18) маслина; 20) највећа артерија у човековом организму; 23) једна болест; 24) главни град Авганистана; 26) обртно тело код машина; 28) индиски новац; 31) француски писац („Кола Врењон"); 33) река у Немачкој; 35) медикамент; 37) лука на Јадрану; 40) хемиски знак за рутенијум.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) дина; 5) Шуберт; 7) Мишар; 8) ра; 10) улар; 11) тор; 12) син; 13) каша; 14) ан; 15) дорат; 16) грашак; 18) Уран; 19) пливач; 21) Влаја; 22) ам; 24) Раде; 25) Або; 26) ата; 27) Амур; 28) то; 29) Ариље; 30) Нинона; 32) рани.

Усправно: 1) Душан; 2) Ибар; 3) Нер; 4) ар; 5) шилинг; 6) трошак; 7) Муса; 9) Арат; 11) тарана; 13) кошава; 15) Дарије; 17) рулада; 19) Платон; 20) Чабуља; 21) враз; 23) море; 25) амини; 27) Арон; 29) Ана; 31) ир.

ТЕК ДА СЕ НЕШТО РАДИ

Пера Ждера, наравно, није велики љубитељ рада. Због тога се Шиља изненадио када му је он једног дана рекао:

— Најзад и ја сам трговац! Продајем намештај!

— Гле, јеси ли бар запослен у некој великој трговини?

— То не бих могао да кажем, јер продајем свој намештај. Знаш како је, тек да се нешто ради!...

ДА НЕ ЗНА ШТА ПИШЕ

И Хорације је једног дана добио писмо од Попаја — чак из Сингапура. Како га је болело око није могао да чита те је замолио Шиљу:

— Прочитај ми га, али пре тога запуши уши да не би чуо шта ми пише.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Ко је основао Битољ?

Шта је арабеска?

Шта је елатив?

Шта је рондо?

ОДГОВОР:

БИТОЉ, раније Хераклеју, основао је Филип Македонски (владао 359—336 пре н. е.) на северној граници Македоније пошто је победио Илире који су угрожавали овај крај.

АРАБЕСКА је арапски или маварски орнамент само нацртан или пластичан, састављен од разних геометри-

ских фигура и стилизованих мотива цветова и листова. Служи за декоративну архитектуру када је рељефан и као шаре у ћилимарству.

ЕЛАТИВ, од латинске речи елатус — узвишен, висок, означава у граматикама неких језика исто што код нас суперлатив. Само, он не садржи никакво поређење. Например maximus врло велик (највиши), benissimo врло добро (најбоље).

РОНДО настало од италијанско-француске речи која значи круг. Означава врсту песме са римом у два стиха и рефреном. Прости рондо има 13 а двоструки 20 стихова. Рондо као музичка форма заснива се на многобројном понављању главне теме између чега се умећу други ставови различитог тонског рода. Рондо је лак и живахан облик композиције. Означава такође завршни део једне сонате.

БАЈКА О ЦАРУ САЛТАНУ

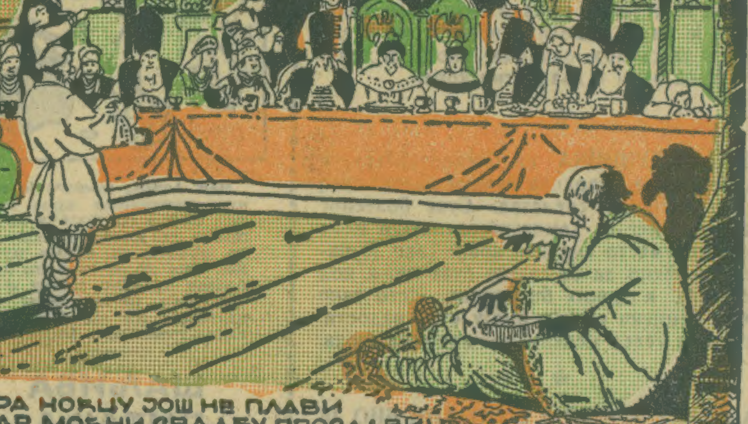

Одговорни уредник Стојиљковић, Београд, Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика", штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. — Тек рач. број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају